

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
 VERLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
 TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
 Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

M. J. ANTONISSEN, Firma S. LIESTING

Opgericht 1842

Handel in FRANSCHIE COGNAC's, LIMONADE SIROPEN en BUITENLANDSCHE LIKEUREN.

Hoofdkantoor: WAGENSTRAAT 144a, Telef. H. 900

Filialen:

FRED. HENDRIKLAAN 87, hoek v. W. v. Dijkveldstr. Tel. Schev. 315
 LAAN VAN NIEUW OOST-INDIË 61, Tel. H. 6305
 PRINS HENDRIKSTRAAT, hoek v. Kinsbergenstr., Tel. H. 6204
 PAUL KRUGERLAAN, hoek Steinlaan, Tel. H. 1660.

INHOUD: Suriname 250 jaar Nederlandsch. — Pers-overzicht. — Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels.

Suriname 250 jaar Nederlandsch.

1667. — 27 Februari. — 1917.

De 17de eeuw is voorzeker een heldentijdperk van Nederland geweest, een tijdperk, waarin het groote koloniaal bezit werd gevestigd, dat ons land nog de 3e plaats onder koloniale mogendheden doet innemen.

Op de stoere, doortastende mannen, door dit kleine gemeenebest voortgebracht, kan men niet anders dan met trotsch en dankbaarheid na eenige eeuwen terugzien; zij hebben Nederland groot gemaakt, al zijn nu de bladeren vergeeld, waarop hun heldenfeiten en daden zijn geschreven. Bijna geen deel der wereld, of onze vaders, die in voorbijgaande eeuwen de aarde omzeilden, en nederzettingen stichtten in verre gewesten, hebben sporen van hun verblijf achtergelaten, al vielen die in den loop der eeuwen door den wedstrijd der volken in handen van krachtiger mededingers of ontvielen zij ons — door verzuim en door den slappen geest der nazaten.

Nederlandsche durf, Nederlandsche ondernemingsgeest, Nederlandsche herinneringen kleven aan zoveel plaatsen van den aardbol. ⁽¹⁾

Zij kleven aan onze tegenwoordige koloniën, zoo vele, vele malen grooter dan het kleine, dikwijls miskende moederland tusschen de machtige naburen. Een dier koloniën is Suriname!

Een tropisch, kostelijk bezit, vijf malen grooter dan het eigen bezit in Europa, grooter dan Java, aan de Noordkust van Zuid-Amerika, een werelddeel in opkomst, waarvan het weliswaar een zeer klein deel uitmaakt, doch een deel dat niettemin voor de toekomst veel belooft.

Den 27sten Februari is deze kolonie twee en

Bij velen, in en buiten de landspalen, is de naam van Suriname dien dag op de lippen gekomen.

En van zelf dan de naam van den man, den zeeheld, nog maar weinig in Nederland bekend, een tweede De Ruyter: Abraham Krijnsen, een zoon van het stoere Zeeland.

De geschiedenis van Suriname, vóórdat deze volksplanting op de Engelschen veroverd werd, mag bekend geacht worden, doch moet hier kortelijks in herinnering gebracht worden, terwijl de vele tot nu toe niet bekende geschiedkundige bijzonderheden, elders uitvoerig zullen worden medegedeeld.

De kust van Guyana, voor Philips II van Spanje in 1593 plechtig in bezit genomen, werd echter spoedig door de Spanjaarden verlaten. De kolonisatie van Guyana, het fabelland, hetwelk in het laatst van de 16e en het begin van de 17e eeuw het aantrekkingspunt vormde van de Europeesche fortuinzoekers, om er het nieuw ontdekte Manao del Dorado te zoeken, de gouden stad aan het onbekende meer Parima gelegen, waar de onnoemelijke schatten der Peruaansche Inca's verborgen lagen, werd door Spanjaarden beproefd, die faalden, door Franschen, wien hetzelfde lot trof, door Zeeuwen en Engelschen die slaagden.

De Hollanders zijnde eerste Europeanen geweest, die zich aan de Suriname hebben gevestigd. In 1613 hebben zij reeds een kleine Amsterdamsche factory in Paramaribo, ⁽²⁾ en onderhouden een geregeld handelsverkeer. Daarna komen Engelschen, Franschen, Joden.

In 1650 rust Francis Lord Willoughby, graaf van Parham, Gouverneur-Generaal der Eng. West-Ind. eilanden, op het eiland Barbados, eene expeditie uit naar de kusten van Guyana. De nederzetting „Willoughbyland” wordt eene gezonde landbouwkolonie met vele suikerplantages en hij vertoef er zelf eenigen tijd.

Koning Karel II van Engeland schenkt bij giftbrief van 2 Juni 1662 den vollen eigendom der landen en kusten in Suriname aan Lord Willoughby en Laurens Hide en hunne nakomelingen of rechtverkrijgenden. Portugeesche Joden, via Cayenne uit Brazilië afkomstig, versterken nu de kolonie in 1666. Krachtig, en met den tropischen landbouw vertrouwd, worden zij aanzienlijke plantagebezitters en kapitalisten en vormen van dien tijd af een notabelen kern van de Surinaamsche burgerij.

Tusschen de beide machtige, zeevarende koloniseerende mogendheden Engeland en Nederland breekt oorlog uit, nadat zij getracht hebben elkaar zooveel mogelijk afbreuk te doen in vreedetijd.

Onze factoryn aan de Westkust van Afrika en Nieuw-Nederland worden door schout bij nacht Sir Robert Holmes in 1664, namens den Hertog van York, broeder van den Engelschen Koning, genomen. De Ruyter herneemt dat jaar de kust van Guinea, doch zijn aanval op Barbados in 1665 mislukt. Tabago was eigendom der erven Lampsins. Bij tractaat van 17 Nov. 1664 vergeeft de Koning van Engeland dit aan den Hertog van Koerland (Jacob von Ketteler), in ruil voor zijn nederzetting-St. Andrae bij Kaap Palmas aan de kust van

²⁾ Bijdragen en mededeelingen van het Historisch Genootschap te Utrecht, 35e deel 1914. Een Amsterdamsche factory te Paramaribo in 1613 door Mr. Dr. S. van Brakel.

Guinea. In den aanvang van 1666 bewerkstelligt de gouverneur van Jamaica de verovering van Tabago, terwijl die van Barbados, Lord Willoughby, de Zeeuwsche Kolonies in Guyana gevestigd, doet in bezit nemen, voor zoverre hem dit gelukt. Ook de Fransche kolonie aan de Sinamarië gaat in Britsche handen over, als gevolg van het tusschen Frankrijk en de Republiek in 1662 gesloten verbond tot onderlinge ver-

Plantage Waterland.

dediging, dat samenwerking in den inmiddels uitgekomen oorlog voorschreef.

In 1666 schrijft de raadpensionaris Pieter de Huybert aan Jan de Witt, waarbij het beginsel van een strooptocht naar West-Indië wordt ontvouwd.

De overige admiraliteiten weigeren aan dien tocht deel te nemen, doch de Zeeuwsche admiraliteit zet in het geheim krachtige pogingen op touw en voert ze uit onder leiding van de Huybert.

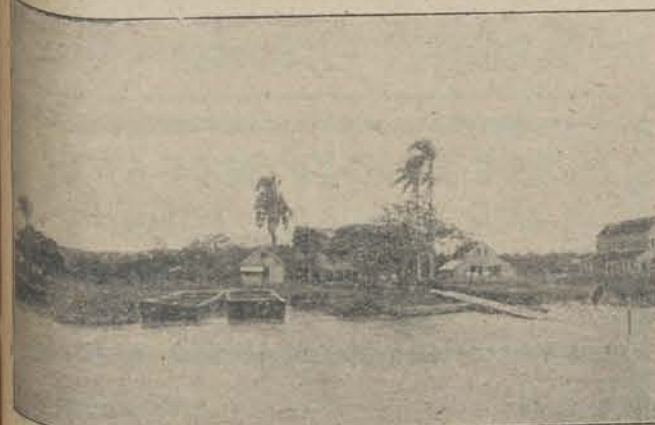
Hun man is Krijnsen (of Crjnsen of Quirjnsen) vermoedelijk de zoon van een anderen Zeeuwschen zeeheld van dien naam en diens eerste vrouw Grietje Verhelle, waarmede deze in 1628 gehuwd was. Hij was kapitein ter admiraliteit van Zeeland op het jacht „Prins te Paert”, onderscheidde zich als zoodanig, onder den vice-admiraal Banckert.

De kapitein P. J. Lichtenbergh wordt hem als rechtsgeleerd raadgever toegevoegd.

Het doel — zooals gezegd — is den Engelschen zooveel mogelijk afbreuk te doen en de belangen der Zeeuwsche plantage-eigenaren te bevorderen.

Als voorbeeld hoe populair onze kolonie eenmaal bij de Zeeuwen was, diene volgend gedichtje, waarin de „papa” van het aangeboden meisje als voorwaarde voor zijn toestemming stelt, dat de beminnende jongeling „vooraf een rijs naar Surinaeme doet”.

„Gij waarde vrint begeert mijn dochter tot u zoete lief, Ik zal haer wel seecker geven tot u gerief; Maar toon mij eerst, dat ghy besit als man goeden moet, En dat ghy voeraf de rijs naar Surinaeme doet, Zoals van outs ieder opregt Zeeuws joncman past Dien eene Zeeuwsche maeght door haar schoonheit heeft verrast”.

Plantage Peperpot.

halve eeuw, — met uitzondering van drie korte Engelsche tusschentijdperken — ongestoord aan Nederland verbonden geweest.

¹⁾ In het voetspoor der vaders, door F. O. D. Vragen van den Dag. 27e jaargang 1912. Aflevering No. 6.

Op 30 December 1666 zeilde Krijnsen heimelijk van Vere uit als Commandeur van 7 vaartuigen n.l. „de Zeelandia”¹⁾ (van 34 st. en 150 koppen gemonteerd) als vlaggeschip, de „West-Cappel” en de „Zeeridder” van gelijk charter, resp. door Simon Loncke en Pieter de Mauregnault gecommandeerd, het jacht „Prins te paert”, Kapitein Salomon Le Sage, de hoekerboot „Wester-Souburgh”, Kapitein Rochus (Roys) Bastaert, de ingehuurde fluit „Aerdenburg” als victualieschip, en een snauw als adviesvaartuig. Het aantal opvarenden zal omstreeks 700 man bedragen hebben, waarvan 225 soldaten der landmilitie onder Kapiteins Philip Julius Lichtenbergh en Maurice de Raem (de Raem). Ter versterking werd hem nagezonden in Januari 1667 „de Visschersherder”.

Op 26 Februari zeilde onze commandeur de rivier de Suriname op, heesch de nationale vlag en eischte voor de Staten van Zeeland van den Gouverneur William Byam de onmiddellijke overgave van het (houten) Willoughby fort bij Paramaribo. Diens weigering duurde slechts 24 uur.

Op Zondag 27 Februari 1667 gaf Byam zich over en verkreeg eervol aftocht. Het fort werd herdoopt in „Zeelandia”, en Maurice de Raem als Commandeur van Suriname aangesteld. De expeditie had slechts 1 menschenleven gekost!

„Een groote gesegende overwinninge, gesegende, omdat daer in so veel opsichten van God sonderlingen, segen is te bespeuren geweest, als voor eerst omdat „het sijnde daer in de regenmaenden; een tijd op welk

van Zeeland den 4en December 1666, en de verdere reeks brieven.”³⁾

De plantages van Willoughby werden verbeurd verklaard, alsmede die zijner landgenooten, die in het moederland woonden. De brandschatting bedroeg 100.000 pond suiker, eene waarde van f 10.000 vertegenwoordigende.

Daarna vertrok Krijnsen naar Tabago en bezette dit. Op 20 Mei had een zeeslag plaats bij het eiland Nevis, tusschen de Engelschen en de vereenigde Zeeuwen en Franschen, welke onbeslist bleef.

Den 24en Augustus kwam Krijnsen in 't Vaderland terug.

De Staten van Zeeland lieten zich niet onbetuigd. In de vergadering van 22 September werd Abraham Krijnsen en den zijnen hulde gebracht en aan hem en Lichtenbergh een gouden keten met medaille verleend, terwijl alle kapiteins een dergelijke gouden medaille kregen.

De Engelschen heroverden Suriname 8 October 1667, doch een tweede tocht van den Zeeuwschen vlootvoogd bracht haar op 1 Mei 1668 weer aan Zeeland terug.

Bij den vrede van Breda, 31 Juli 1667, was Suriname evenwel aan Nederland afgestaan, als zijnde vóór 10 Mei O.S. of 20 Mei Nieuwe Stijl veroverd. Zoo kwamen Nieuw-Amsterdam en Nieuw-Nederland aan Engeland en werden bij het tractaat van Westminster, 9 Februari 1674 de rechten van de Republiek der Vereenigde Nederlanden op de Kolonie Suriname definitief erkend en bevestigd.

Waar en wanneer Krijnsen is gestorven, is niet

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURG WAL 130 AMSTERDAM

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

Immigranten-woningen op een Surinaamsche plantage.

„het daer soo sterck gewoon is te regenen, dat het „Landt door den overvloed des waeters bijna onbruikbaar is, soo heeft integendeel den tijt, dat de onse „aldaer hebben verkeert, soo schoon en drooch weder „geweest, dat sommige onder de Engelse dit merkende, „Godt lasterlyck seiden: Dat Godt niet meer Engels „maar geheel Zeeuws was geworden”.

Zoo schrijft Abrahamus à Westhuyzen, predikant aan boord van de „Visschersherder” aan zijn broeder op 19 Mei in een pamflet gedrukt bij Johannes Rammazeyn, boekdrukker, wonende op de Stadsingel over de nieuwe Haven in 1667, onder den titel van: „Waerachtich Verhael van de heerlijke overwinning van Pirmeriba enz., het eenige verhaal dat van den tocht van Krijnsen bestaat van Nederlandsche zijde. Het officieele rapport is wel in handen van den raadpensionaris te Breda aangekomen, doch verloren geraakt.

De overdracht van de geheele Kolonie had plaats bij tractaat van 6 Maart: „in 't schip Zeelandia in de reviere van Serenam”.

De verovering van Suriname was een represaillemaatregel geweest, schreven wij en dit kan worden aangetoond uit het 31e en 43e artikel van de Instructie van Abraham Krijnsen, vastgesteld in het hof van Zeeland te Middelburg op 23 Dec. 1666, uit de Secrete notulen van de Ed. Mo. Heeren Staten

¹⁾ Een model van de „Zeelandia” bevindt zich in het Maritiem Museum „Prins Hendrik” te Rotterdam, welk model eene latere editie is. Een afbeelding van dat schip komt ook voor in de verzameling Willem van de Velde (de bekende 17de eeuwse zeeschilder) en het Museum Boyman te Rotterdam. Krijnsen's „Zeelandia” was een iets kleiner type.

bekend. Wellicht zag hij het vaderland, na zijn vertrek uit Suriname in 1669, nimmer terug.

Zijn graf kennen wij niet, zomin als zijn beeltenis. De rekenkamer van Zeeland verantwoordt zijn traktement als Gouverneur tot 18 November 1668, met dien datum gaat dit over op Lichtenbergh. In een Franschen brief van Nicolas Combé⁴⁾ over verantwoording van materieel aan de H. H. Staten van Zeeland, geschreven 14 Februari 1670 staat: „feu M. Crijnsen de bonne mémoire”.

De tocht naar Chattham, die een druk moest uitoefenen om den vrede van Breda tot stand te brengen, overschaduwde Krijnsens tocht, die echter eene blijvende waarde had!

..

Twee tijdperken was Suriname weer onder Engelslands bestuur, n.l. van 1799—1802 en van 1804—1816, welke tijdperken ongetwijfeld van betekenis zijn geweest.

Suriname, het gezonde, schoone, vruchtbare, rijke land wordt terecht de meest Nederlandsche Kolonie genoemd.

³⁾ Voorkomende in: „Register van de instructies, „resolutiën, acten en munimenten raekende de Expeditie naar de provincie en Colonie Serenam ghelegen „aen de vaste cust van Guajana mitsgaders naer andere „Coloniën, Eylanden en Quartieren van America”. een foliant van ± 900 bladzijden in het Rijksarchief van Zeeland aangetroffen door den heer F. E. Baron Mulert, welk handschrift, een 50-tal jaren geleden aankocht, tot nu toe niet is gepubliceerd.

⁴⁾ Geschiedkundige aantekeningen over Suriname en Paramaribo 1911 door F. O. D. Blz. 6.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVERZEKERING.

WIJTENBURG-MOLL

MEUBILEERING

BEHANGERIJ STOFFEERDERIJ

INRICHTING VAN VILLA's EN HUIZEN

in huur per maand en per jaar.

Anna van Saxonplein 2 - 's-Gravenhage - Tel. 7255

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

REGENMANTELS

geheel nieuw model Regenmantels, zeer wijde golf,
in Prima Stof.

Prijzen 26.—, 32.—, 38.— gld.

UITZETTEN EN BABYGOED.

Eigen Ateliers.

En ook een lastpost genoemd!
 Immers in een honderdjarig tijdperk, vanaf de teruggave in 1816 tot heden, is door Nederland 30 miljoen aan subsidie bijgepast.
 Wanneer na 250 jaren de balans wordt opgemaakt en afgevraagd wat Nederland heeft gewrocht en

in den Haag en Amsterdam en Rotterdam weten dat Suriname bestaat — en maar last bezorgt, neen, dóórdringen moet het tot geheel de natie, die medeverantwoordelijk is.
 Onkunde mag geen verontschuldiging zijn. Reeds te lang leefde men in onkunde. En vooral nu is de

Gomma-bereiding.
 (Gomma is stijfisel uit casave bereid.)

van zijn bezitting heeft gemaakt, dan moeten wij beschaamd zwijgen.
 Er is veel gezondigd, veel verzuimd, en veel te kort geschoten in de Kolonie, maar niet minder door het Moederland, dat de slavernij eerst 54 jaren geleden afschafte. Engelsche naburen strekken ons tot voorbeeld helaas, van wat praktische ontwikkeling eener Kolonie vermag.
 En al mag dankbaar worden gewaagd van 7 onderzoekstochten in het binnenland in een tijdsverloop van 10 jaren, waardoor de witte plek van de kaart verdween en met groote voortvarendheid ingehaald, wat gedurende een paar eeuwen verzuimd was, toch blijft de bevolkingsarme Kolonie krachtige maatregelen eischen voor de ontwikkeling harer natuurlijke hulpbronnen.
 Als men nagaat, dat van de Kolonie, bijna 5 malen grooter dan Nederland, ruim 99.8 % uit woeste gronden bestaat, dat er slechts 100.000 menschen in wonen, waarvan nog geen 1000 Europeanen (vrouwen en kinderen medegerekend), dat in een eeuw slechts één jaar bekend is, waarin het moederland niet moest bijspringen met subsidie, dan geeft dat een denkbeeld, van wat er door Nederland nog te doen is.
 Een land, dat overeenstemmende met Brazilië, tal van mineralen in den schoot verbergt, behalve goud, aluminium, kwikzilver; waar petroleum, ijzererts, porceleinaarde, diamanten zijn aangetoond, een land dat suiker, cacao, koffie, rijst, mais, rubber, vezelgewassen, kostbare houtsoorten, geneeskundige kruiden, looi- en verfstoffen, vlechtstroo, harsen, gommen, oliën voortbrengt, een overvloed van vruchten, specerijen, enz., een land, waar bodem en klimaat medewerken om voorspoed te geven, waar duizenden hectaren land op ontginning wachten, en de thans in ontginning zijnde landen op voldoende steun om door de moeilijke tijden heen te komen, dat land zou een lastpost moeten blijven!
 Het is te hopen, dat eene oplossing gevonden wordt om dit, door de natuur zoo rijk gezegende land aan bevolking van kleine landbouwers, kwekers, handwerkslieden, nijveren, enz. te helpen en in Nederland de handen aan den ploeg geslagen worden, om dit overzeese bezit tot bloei te brengen.
 Het is een eereschuld voor de schatten, welke de Kolonie in vorige eeuwen in den schoot heeft geworpen van het moederland en van zéér vele Nederlandsche familiën.
 Gelukkig zijn er tekenen van verbetering te bespeuren en mag deze West-Indische Kolonie zich meer en meer in belangstelling verheugen. De nieuwe Gouverneur, Z.E. G. J. Staal, nam vóór zijn vertrek het initiatief tot het oprichten van een Studie-syndicaat, wien het ernst blijkt om aan het heil en den bloei der Kolonie te arbeiden en de West-Indische commissie van Oost en West kan zich reeds verheugen in het feit, dat zich een belangrijk lichaam in Suriname tot haar wendde om steun.
 De herlevende belangstelling en de ernstige pogingen geven ons moed, dat eenmaal de uitspraak van Koning Willem III bewaarheid worde: „Het schoone Suriname moet voor ons een tweede Java worden tot heil van Nederland en de Kolonie beide!”
 Niet ten onrechte werd eens van Suriname gesproken als van een diamant in Neerlands kroon. Doch van een diamant die niet schitterde!
 Een waardevol bezit zeker, dat wacht op de hand van den slijper en die taak rust op Nederland, dat als rentmeester rekenschap moet geven van wat het in 2½ eeuw van zijn kostelijk bezit heeft gemaakt.
 Het is niet voldoende, dat enkele kleine kringen

gelegenheid geboden geweest om aan Suriname's bestaan, aan Suriname's strijd, aan Suriname's kansen voor de toekomst te worden herinnerd.
 En men zij niet onverschillig. Al ondervinden duizendtallen van menschen over de groote wereldzee, van verre den invloed van onze beschaving, van onze kennis, van ons karakter, de band is betrekkelijk los en wijd.
 Waar de wereld op zijn grondvesten schudt en bezit van koloniën een angstig bezit is in de worsteling om ons heen, waar blijft dan de waarborg dat wij morgen bezitten zullen, wat wij heden nog het onze noemen?
 Het is iets treffends, om te denken, dat een kleine natie van 6 miljoen inwoners over gebieden heerscht, zoovele malen grooter en rijker. Kunnen wij die gebieden ook beschermen, tot bloei brengen, of gaat die taak boven onze krachten?
 Suriname, een verwaarloosd erfdeel, is nog Nederlandsch, doch Nederland trachtte het dan ook te behouden. Ook in dat gewest zijn stroomingen en neigingen, waarmede de voorzichtigheid gebiedt rekening te houden en Nederlands beste zonen zijn noodig om den inwoner op te voeden, te sterken, aan zich te verbinden, wil men waarlijk vertrouwen in en aanhankelijkheid aan het moederland opwekken.
 Niet langer de Asschepoester, wachtende op den Prins, die haar naar het bal zal leiden, zooals Braakensiek de Kolonie Suriname teekende in het Suriname-nummer van de Amsterdammer van 24 Februari, doch de met Java en Sumatra gelijk bevoorrechte, die eenmaal zal medeschitteren als een diamant in Nederlands Kroon.
 's-Gravenhage, Februari 1917.
 FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Persoverzicht.

De Nieuwe Rott. Crt. wijdt een drietal hoofd artikelen aan
De Defensie van Indië,
 in het blad van 21 Febr. j.l., aanvangende met de woorden:
 „Eerstdaags zal de Tweede Kamer de Indische Begrooting in behandeling nemen, en daarnemens het wetsontwerp tot invoering van dienstplicht in Indië. De algemeene beschouwingen over beide ontwerpen zullen, naar wij vermoeden, samengaan.
 „t Zal dan loopen over de defensie van Indië.
 Aangezien de Minister van koloniën in zijn Memorie van Antwoord tot de Begrooting de hooflijnen heeft medegedeeld van het door de Regeering aangevaarde verdedigingsstelsel voor Nederl.-Indië, mag men het voor zeker houden, dat hij een debat over dit onderwerp niet zal ontwijken.
 „Voor deze houding mag men den heer Pleyte dankbaar zijn, want inderdaad is zulk een debat van groote urgentie.
 „Het land voelt zich ongerust ten aanzien van de veiligheid van Nederl.-Indië en die ongerustheid wordt niet enkel veroorzaakt door het besef van Indië's weerloosheid en mogelijk dreigend gevaar, maar tevens door de onzekerheid of de minister, die aan het stuur staat, voor de uiterst moeilijke taak, om in een aangelegenheid als deze leiding te geven, is berekend”.
 Verder lezen wij:
 „Minister Pleyte is geenszins een bewindsman van de oude school; hij gevoelt meer lust, zich in de nieuwe dan in de oude sfeer te bewegen; hij weet

Door terugkeerend verlofganger, begin Juni 1917 **ter overname aangeboden** eenvoudige, goed onderhouden
INBOEDEL,
 Compleet f 640.-. Te bevragen: Majoor LE COCQ D'ARMANDVILLE, Ginnekenweg 102bis, Breda.

MEUBILEERING MAATSCHAPPIJ HOLLAND AMSTERDAM
 N.Z. VOORBURGWAL 274 TELEFOON 5974
 BIJ HET INRICHTEN UWER WONING HEBT GIJ 3 PUNTEN IN HET OOG TE HOUDEN:
DUURZAAMHEID
HARMONIE IN KLEUR EN LIJN
GEMATIGDEN PRIJS
 DAT WIJ IN ONZE INRICHTINGEN DEZE EIGENSCHAPPEN VEREENIGEN, BEWIJZEN DE TALLOOZE TEVREDENHEIDS-BETUIGINGEN, WELKE WIJ VOOR U TER INZAGE HOUDEN.
 LEDEN VAN „OOST & WEST” 5 0/0 REDUCTIE.

Luxe Brood- en Banketbakkerij
Willem Renout
 Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

Instituut ROELIJN
 Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage
 Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.
Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden
 PROSPECTUS OP AANVRAGE.
 GRATIS VERKRIJGBAAR

GLOED ←
 verpakt, voor verwarming, uitstekend artikel voor H.H. Winkeliers.
 Vraagt gratis monster en prijs.
 Gloedfabriek „DE PAUW”, Oostzaan.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
 Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
 2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
 Afd. A (6 leerjaren) opleid H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
 Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
 Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Adverteeren doet verkoopen.

wel, dat hij in die hoogere ruimen zou kunnen ademen, maar gevoelt zich toch niet in staat de oude geheel te verlaten. Zijn houding is onvast, hij wordt door verschillende invloeden en neigingen heen en weer gedreven en getrokken. Zoo durft hij het wel aan, nu en dan een maatregel voor te stellen of te nemen, die vrijwel geheel in het nieuwe régime past, doch hij doet dit dan als een kind, dat van den wal van den vijver een scheepje te water laat, aarzeland, omdat het meent, het niet te kunnen behouden, wanneer het uit zijn bereik mocht gaan. De ware deugd zou zijn, zich zelf in het water te wagen, maar van zulk een draagkracht is 's minister's temperament niet.

„Ook bij zijn defensie-voorstellen en overwegingen ziet men den heer Pleyte zulk een houding aannemen. Ook hier zet hij zijn scheepje niet in het water, maar hij laat het vlak onder den oever blijven en hij houdt het angstvallig vast aan het touwtje.

„In de Memorie van Toelichting van het wetsontwerp tot wijziging van het regeeringsreglement geeft de minister wel den wensch te kennen, ook aan Indië den dienstplicht op te leggen, en hij gewaagt daarbij van „de verdediging van de Indische gemeenschap tegen vreemd geweld”. Maar verder dan tot het gebruik van die, voor het nieuwe régime geheel kenschetsende uitdrukking, gaat hij niet, en het groote beginsel durft hij, ondanks eenige in een goeden geest gestelde beschouwingen, nergens uitspreken. Wij bedoelen het groote beginsel, waar het ten dezen eigenlijk om gaat, het beginsel waarvan de aanneming een nieuwen rechtstoestand zou scheppen, zelfs voor den felsten Indischen „nationalist” onaanvaardbaar, het beginsel, dat Indië een gemeenschap is, en daarom en als zoodanig verdedigd moet worden.”

In zijn derde artikel op 26 Febr. j.l. vraagt het blad:

„Waarom niet in de wet geschreven „Tot verdediging van de gemeenschap?” Kan dit, in een Nederlandsche wet iets anders beteekenen dan een gemeenschap onder Nederlandsch gezag? En is het hier geen bewijs van zwakheid, van wantrouwen, er zoozeer op te willen staan, uitdrukkelijk van dat gezag te gewagen? Hier nu vindt men den sleutel. Hetgeen het ontwerp met zijn toelichting in het bijzonder beoogt als iets op zichzelf wenschelijks voorloopig ter zijde latend, kan men zeggen, dat de hoofdzak schuilt in de aanneming van het beginsel, dat in de defensie moet worden voorzien, omdat er een gemeenschap bestaat.

„Dat begrip „gemeenschap” staat tegenover het begrip „kolonie” als het nieuwe régime tegenover het oude.

„Gemeenschap is het woord voor de onbeperkte ruimte, waarin begrippen, gevoelens, organisaties van het nieuwe Indië zich kunnen ontwikkelen. „Gemeenschap” geeft een basis, waarop belangen en idealen, zoowel van Inlanders als van Europeanen kunnen uitgroeien.

„Gen-enschap geeft den Indiërs een vaderland, geeft hun het recht zich als natie te gevoelen.

„Daarvoor, ja daarvoor mag men van hen vergen, dat zij zich den last van den dienstplicht op de schouders zullen laten leggen. Hun te vragen, dit te doen, op de wijze, zooals de minister het aangeeft, kan niet anders leiden dan tot ontgoochelende uitkomsten!

„Door het woord „Gemeenschap” in te voeren in de Indische Grondwet, wordt het geheele karakter daarvan gewijzigd, en dit wel in een geest, gelijk wij allen per slot van rekening reeds willen, dat zij zal worden opgevat. Heeft men eenmaal het recht op de medewerking van den Inlander verkregen, dan zij men gerust: hij zal die niet weigeren. Hoe moeilijk het plan ook moge zijn voor Indië, een eigen weermacht in het leven te roepen, 't zal dan verwezenlijkt kunnen worden. Alles, was jong is van geest en pittig is en idealen kent — zoo zijn er zeker onder de Inlanders, en het nieuwe régime zal ze als uit den grond doen rijzen, — zal medewerken om het werk te doen slagen.

„De moeilijke vraag van het „wanneer”, in een vorig artikel gesteld, wordt dan ook minder nijpend. Wanneer werkelijk de hartelijke samenwerking met de Inlandsche bevolking is verkregen, op een basis, als door ons wordt bedoeld, dan zal de opbouw van het defensie-stelsel, hoe men dien ook zou willen aanvatten, zoowel wat de kosten als de manschappen betreft, niet meer op fnuikende bezwaren afstuiten.

„In ieder geval zal een vijand, die neiging mocht gevoelen Indië aan te vallen, dan ook weten, dat hij niet een Kolonie tegenover zich zou vinden, gehouden door een zwakke mogendheid en bewoond door een bevolking, wie het vrijwel onverschillig is door welken overheerscher het wordt bedild, — maar een land, bewoond door een natie, die haar recht op eigen bestaan verdedigen wil, en dat zegt reeds veel.

„De minister ga te rade met de daarvoor in aanmerking komende Inlanders, en brenge hun de overtuiging bij, welke hij noch zijn medestanders tot dusver bij hun landgenooten hebben kunnen vestigen, dat, zoo niet dadelijk wordt overgaan tot de invoering van zelfbestuur, dit niet om principieele redenen geschiedt, maar omdat de voogd den pupil nog niet ontwikkeld genoeg acht, om reeds nu in de uitoefening van zijn rechten te kunnen treden.

Hij versta zich met hen over de wijze, waarop die ontwikkeling kan worden bevorderd en roepe hun medewerking in om een toestand van geleidelijken overgang en voorbereiding in het leven te roepen.

„De komst van de „weerbareheids-deputatie”, welke in Januari j.l. uit Indië is vertrokken, om de wenschen van Indië's ingezetenen betreffende de defensie aan de Koningin kenbaar te maken, kan hier een dankbaar aanknooppingspunt bieden.

„Van den minister wordt in deze zaak veel verwacht — meer, veel meer dan hij in de schriftelijke stukken, bij de Kamer ingediend, heeft gegeven.

„Dit is geen zaak, die men zonder verheffing, met een effen gelaat kan bespreken, als een gewone legerquaestie omtrent effectieven of kaders. Dit is een quaestie van leven en dood.

„.....Van leven! De minister brenge er het leven in door het debat te heffen in de sfeer, binnen welke het behoort.”

Onder den titel

Koloniaal Beleid

publiceert de *Nieuwe Crt.* een tweetal artikelen van S. Ritsema van Eck te Buitenzorg. In de eerste van 22 dezer lezen we o.m.: „Het is geen nuance van reeds bestaand staatkundig leven, zooals in Nederland de sociaal-democratische beweging, maar het is het staatkundig leven zelf, dat zich in de Sarekat Islam heeft geopenbaard.

„En wij moeten erkennen, die nieuwe stroom vond in de Indische staatsinstellingen voor zich zelf geen bedding. En omdat hij die bedding niet vond, heeft hij zich over alles uitgebreid, goed en kwaad doende. Toen men vreesde dien vloed in het geheel niet meer te kunnen beheerschen, heeft men slechts plaatselijke vereenigingen toegelaten en die weer tot een groot lichaam laten vereenigen, maar de Sarekat Islam is gebleven wat hij was, een politieke beweging, die in onze bureaucratische staatsinstellingen geen ruimte voor legale ontwikkeling vond, hij is geworden wat hij nooit had mogen worden, een Staat in den Staat.

„Goed begrepen is door de Regeering, dat het een beweging was die niet onderdrukt mocht worden; verkeerd begrepen is het, haar een organisatie buiten onze staatsinstellingen toe te staan. Het eenige beleid tegenover de S. I. had moeten zijn het uitbreiden van de staatkundige autonomie, die nu slechts — en nog meer fictief dan werkelijk — de desa (dorp) omvat, tot het regentschap. Het politiek reveil dat komen moest en dat nu een Sarekat Islam is geworden, had onze staatsinstellingen gereed moeten vinden om het in legale banen te leiden. Wij zijn daarin te kort geschoten, en het zal eenig staatsmanschap vergen, dit thans nog tot stand te brengen.

„Toch had het niet zoo ver behoeven te komen. Reeds in 1911, bij de behandeling der bestuursreorganisatie, heb ik de uitbreiding der autonomie tot de regentschappen bepleit; er is in toenemende mate waardeering voor die gedachte, maar geheel juist wordt de groote beteekenis nog niet ingezien en van daden is nog geen sprake. Hoe meer onze onderwijs-politiek vruchten afwerpt, hoe meer wij de groote gebreken van ons staatkundig stelsel zullen onder vinden, gebreken die in geen deele verholpen worden door den Volksraad of andere raden. De inlandsche bevolking zoekt eigen instellingen. Geven wij die niet, dan zal het steeds meer voorkomen, dat de beste vaderlanders onder de inlanders, menschen met verdienste, als een Tjipto Mangoenkoesomo, tot revolutionairen, ten slotte tot verraders worden, en dan moet het staatsgezag wel handelen als het gehandeld heeft en tot verbanning overgaan.

„Onze beste Nederlandsche tradities dienen ons er echter toe te brengen, dat geen herhaling noodig is; dat de beste inlandsche elementen, die een hooger illusie hebben dan het ambtenaarschap in Nederlandschen dienst, staatsinstellingen vinden, die een legale uiting van hun politieke drang mogelijk maken. Het is een groote dwaling van de gewestelijke raden of van den volksraad deze functie te verwachten; zoomin als in Britsch-Indië schenken zij aan de bevolking bevrediging. Autonomie van zuiver inlandsch leven zal dit alleen oeven. Dat men er niet mede wachte tot het te laat is!”

In zijn tweede artikel zegt schrijver o.a.:

„Wil Ned.-Indië tegenover Japan een staatkundige persoonlijkheid worden, dan moeten wij aan de inlandsche bevolking teruggeven haar organisch maatschappelijk leven, de standen niet vernietigen, haar staatkundig leven autonoom maken. In staatkundigen zin geen Nederlanders en Indiërs mengen, dat is een onmogelijkheid en de gedwongen gelijkheid, die daaruit zou volgen, zou de dood zijn van alle ontkiemend leven, bij beide partijen. Geen gelijkheid, maar gelijkwaardigheid tusschen de beide hoofdgroepen. Noch de Regeering, noch het inlandsch element dienden steeds hun oogen gericht te houden op de weinige Nederlanders, die in Indië zijn, als voorbeeld voor allen, als voorrecht daarmede „gelijkgesteld” te worden, maar de inlandsche maatschappij dient zichzelf tot hooger peil te verheffen. Niet neme men tot regel eerst onderwijs, dan economische verheffing, dan politieke zelf-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant 1e Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personeelift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

..... Melkinrichting

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

GENEALOGISCH BUREAU	HERALDISCH CARL KOFFLER
BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS, BIJHEBRENGEN DER BEHOODICDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEK-KENNING, INLIVING	& VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS, ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITCEERDSTEN ZIN
DEN HAAG	TELEFOON H.7840. OBRECHTSTR. 181.

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPEREEREN
KEEREN

VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoole Uniformwerkers, 1e kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

CREDIET- EN HANDELSBANK voor Nederland en Koloniën

HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Klapperolie-bereiding door de Inl. bevolking.

Ter aanvulling en illustratie van hetgeen onlangs in deze rubriek werd medegedeeld aangaande Inlandsche volkscultures, kan het volgende dienen, overgenomen uit de rubriek *Cultures en Handel in de Loc.*

De snelle ontwikkeling van de klapperolie-industrie in Indië heeft geleid tot het grootbedrijf, terwijl toch in normale tijden de klapperolie-industrie voor haar afzet grootendeels is aangewezen op de Inl. bevolking. Meerdere malen heeft de vraag zich voorgedaan, of het voor de bevolking niet voordeliger zou zijn, zelf haar klapperolie te bereiden. Onderstaande cijfers, ontleend aan de „Handelsberichten”, kunnen misschien eenig licht verschaffen.

Gelijk we dat ook zagen bij de rietsuikerfabricage, zoo lezen we nu weder: „Als gevolg van de primatieve Inlandsche bereidingsmethode bevat de perskoek, die bij de bereiding achterblijft, (de boengkil) een oliegehalte van 40 pct., terwijl de boengkil van de oliëfabrieken slechts 10 pct. bevat.” Van 1 pikol copra, gemiddeld bevattende 62 pct. olie, wordt verkregen bij een bereiding volgens Inl. methode 37 kattie olie, en bij fabriekmatige bereiding 58 kattie, dus 21 kattie meer. Bij een copraprijs van f 14.— per pikol bedraagt de olieprijs gemiddeld f 7.40 per blik of 26½ cent per kattie.

Een pikol copra brengt den Inlander dan op: 37 kattie olie à 26½ cent = f 9.80, benevens 63 kattie boengkil à 2 cent = f 1.26, dus totaal f 11.06, welk bedrag nog verminderd dient te worden met f 1.06 wegens bereidingskosten, w.o. kisten, blik, enz. Het totaal geeft dus een mindere waarde van f 4.— per pikol en waar 250 klappers noodig zijn voor 1 pikol copra, geeft de oliëbereiding den Inlander een mindere opbrengst van 1½ cent per klapper.

Wie helpt den Inlander aan een betere bereidingswijze, waardoor de oliëbereiding meer loonend voor hem wordt?

Hulp aan behoeftige kraamvrouwen en zuigelingen.

Uit Cheribon wordt aan de *Loc.* geschreven, dat dokter Scholl van den gezondheidsdienst, die door zijn onderzoekingen reeds vroeger uitmaakte, dat de groote kindersterfte (ca. 50 pct.) op de hoofdplaats Cheribon toe te schrijven was aan de malaria, welke de moeders ongeschikt maakte om haar zuigelingen de borst te geven, den stoot gegeven heeft tot oprichting van een vereeniging, die zich ten doel stelt arme kraamvrouwen en haar zuigelingen zoo lang te verplegen, totdat moeder en kind lichamenlijk krachtig genoeg zullen zijn, om verder zonder medische hulp naar de kampong terug te keeren. Hetgeen zooveel wil zeggen, dat ze dan tenminste eenigen tijd de aanvallen der malaria zullen kunnen weerstaan.

Op de oprichtersvergadering, welke door een 60-tal personen, meestal Inlanders, werd bijgewoond, viel het besluit de vereeniging den naam „Pamitran” te geven, de verkorting voorspellende of beter gezegd de samenstelling vormende van de beginletters van: *Perhimpunan akan mendoeleng iboe teroes rawat anaknoesoena* (vereeniging tot hulp aan moeders tevens verpleging van haar zuigelingen) en zelf beteekenende vriendschap, associatie, wat slaan moet op de associatie van alle rassen in hun streven naar bedoelde hulpverschaffing. Door het voorloopig bestuur was reeds een huurhuis besproken, waarin voorloopig de verpleegden met haar zuigelingen konden worden gehuisvest.

Teneinde het vooroordeel der bevolking te overwinnen, die — zooals dat bij de meeste nieuwigheden het geval is — meende, dat er geheime bedoelingen achter die hulpverschaffing staken, werd voorgesteld om aan het hoofd van het huis als „mandoesse” aan te stellen een *doekoena-banaka*, die de door de deskundige raadgevers te geven voorschriften zou moeten uitvoeren. Totdat het vertrouwen van den kleinen man gewonnen was, zouden deze deskundigen dan eenigszins achter de schermen blijven en zich slechts van tijd tot tijd overtuigen, dat de voorschriften werden opgevolgd en uitgevoerd.

In het bestuur, waarvan de verkiezing in dezelfde vergadering plaats vond, werden naast een paar Inlandsche ook een paar Europeesche dames gekozen.

Het nieuwe bestuur werd gemachtigd rechtspersoonlijkheid te vragen voor de jeugdige vereeniging en tevens om bij de gemeente om een subsidie aan te kloppen. Tevens zullen er pogingen in 't werk gesteld worden, ten einde een bijdrage te krijgen van de *desaloembongs*.

Moge het de vereeniging gegeven zijn krachtig bij te dragen tot vermindering der kinder- en kraamvrouwensterfte te Cheribon!

De vraag is, dunkt ons, gewettigd, of het niet op den weg der Regeering ligt deze uiting van particulier initiatief krachtig te steunen.

Wegenbelasting voor het gewest Soerabaja.

De nieuwe wegenbelasting door den Gewest. Raad van Soerabaja ingevoerd, mag volgens de

beschikking”, maar erkenne de wisselwerking tusschen deze drie en geve steeds autonomie tot den omvang, waarvoor de maatschappij geschikt is. Boven alles heffe men het rassenverschil op en drukke de verschillen tusschen de Nederlandsche en inlandsche belangen, in zuiver staatkundige verhoudingen uit. Eerst dan, als er zelfbewustheid bij den inlander ontstaat, zal hij de kracht vinden tot economische ontwikkeling, tot weerstand tegen vreemde invloeden. Zijn nationaliteitsgevoel is de eenige weerstand tegen Japan's imperialisme.

„De kern van de zaak is, dat wij het inlandsch element als hoofdzaak, het Nederlandsche als bijkomstig gaan beschouwen, dat wij geen vreemdelingen met Europeanen gelijkstellen, terwijl de inlander deze gelijkstelling slechts bij uitzondering kan bereiken, maar dat wij al deze oude, verouderde, ja, schadelijke onderscheidingen laten vervallen en den inlander in beginsel behandelen als de Canadianes door Engeland behandeld wordt; persoonlijke gelijkwaardigheid, maar staatkundige afhankelijkheid. De vreemdeling echter sta zoowel bij Nederland als Inlander achter. Op die wijze kan bij den Indiër het zelfbewustzijn ontstaan, dat hem tot weerbaarheid bereid doet zijn, dat hem maatschappelijk zoover brengt, als zijn aanleg toelaat. Staatkundige maatregelen zijn het die aan Indië den socialen bouw moeten verschaffen, waarbinnen zich de individualiteit der bewoners kan ontwikkelen. En wel hoede men zich aan den Indiër de Nederlandsche psyche toe te schrijven. Wij, Nederlanders, zijn het meest individueele volk ter wereld; maar Japan zou nooit tot zijn tegenwoordige betekenis zijn gekomen, had het niet op consequenter en verder-reikende wijze dan eenig ander land, alles aan de staatsgedachte ondergeschikt gemaakt. Onbevangen zullen wij aan den Indiër de algemeene instellingen moeten geven, die elk volk ten slotte eischt, maar ook onbevangen zullen wij bij de bijzondere instellingen, bij de verhouding van het individu tot het algemeen, de ervaring van het koloniale, van het oostersche leven moeten volgen.

Schrijver eindigt met de woorden:

„Onder de hooge ambtenaren, thans in Ned.-Indië, verwiert niemand eenigen naam op staatkundig gebied; de nieuwe landvoogd, hoezeer een kundig diplomaat, is op staatkundig terrein nog een geheel onbekende, bovendien te weinig op de hoogte van koloniale toestanden om waarlijk diep te kunnen ingrijpen; alleen de minister van Koloniën zal daarom het werk kunnen doen, dat gedaan moet worden, hoe moeilijk ook, en brengt het politieke steekspel van 1917 of '18 ons niet den juisten man, dan zullen weer commissarissen-generaal naar Indië dienen te gaan, om het bestuur op nieuwe grondslagen te vestigen, de weerbaarheid te regelen. Het gaat om ons koloniaal bestaan; elke dag dat de tegenwoordige weifelende toestand voortduurt, is verlies.”

De Redactie der *Nieuwe Crt.* voegt hieraan toe: „Met de algemeene strekking der belangrijke verzoeken van den heer Ritsma van Eck kunnen wij ons vereenigen. Terecht wijst hij als de fouten in het koloniaal beleid der laatste jaren aan, dat aan het Inl. element in Indië niet een ruime autonomie geschonken is, waarin het zich naar zijn eigen aard en behoeften kan uitleven. De zeer beperkte desautonomie is daartoe ten eenen male onvoldoende, — het regentschap, met behoud en uitbreiding van die der desa, daarvoor het aangewezen organisch gebied.

„In de reorganisatie-plannen voor het bestuur wordt deze eisch erkend; in hoever zal nader moeten blijken. Of de verleening dezer autonomie nog zal kunnen verhelpen wat de Sarekat Islam, onder verkeerde medewerking van specialiteiten, die voor de politieke gevolgen geen oog hadden, reeds bedorven heeft, blijft een vraag. Het zal noodig zijn in elk geval hun inmenging sterk te kortwieken.

„Maar waar is in Indië de *staatsman*, die zijn wil oplegt aan de bureaucratie, van welke in deze geen steun te wachten is, die haar, zoo noodig, breekt? De schrijver verwacht alleen heil van hier uit, van het Opperbestuur. Wij hopen, dat het zijn o. i. j. zoo juiste grondbeginselen zal weten tot verwezenlijking te brengen. En dan spoedig. Want de tijd dringt.

Terecht merkt hij op, dat eerst als er zelfbewustheid bij een inlander ontstaat, hij de kracht zal vinden tot economische ontwikkeling, tot weerstand tegen vreemde invloeden, dat zijn nationaliteitsgevoel de eenige weerstand is tegen Japan's imperialisme. Alleen dit hierover: Eer hij het zoover gebracht heeft, moeten wij, Inlanders en Nederlanders, zooveel mogelijk daartegenover gereed staan. De inlander moet er bij voorbaat van doordrongen worden, dat zijn autonomie in den hierbedoelden zin hem verleend zal worden, zoo spoedig mogelijk, dat dit ons heilige ernst is, maar dat het in afwachting met het oog daarop, nu reeds voor hem zaak is, tegenover welke vreemde bedreiging ook, zich met ons te verbinden en te verzetten. Anders kon hij vermoedelijk in stede van vooruit, nog harder achteropgeraken dan thans.”

Instituut WOLTERS
Surinamestraat 25 Den Haag
OPLEIDING H. B. S.,
GYMNASIUM EN LYCEUM.
C. G. J. WOLTERS.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELUK ONDERWJS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, enz.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHIE KERK
38^a NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL. 2234

P. M. BROEKMANS
LADIES AND GENTLEMEN'S TAILOR
16, 18, KONINGSPLEIN 20, 439
AMSTERDAM
SPECIAL INGERICHT VOOR REPATRIEERENDEN
LEVERING BINNEN 24 UUR

Magazijn van HEEREN-, DAMES- en KINDER-SCHOENWERK
J. C. VAN OIJEN,
WARMOESSTRAAT hoek St. Jansstraat 167.
TELEFOON NOORD 10774.
AMSTERDAM.
ZENDING OP ZICHT. VASTE PRIJZEN à CONTANT.
Ook speciale Inrichting voor Maatwerk voor normale en abnormale voeten en Reparatie-Inrichting.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

AU-BONHEUR DES DAMES
Piet Heinstraat 117 Telefoon 9066
DEN HAAG.
BALANS-UITVERKOOP

P. B. VAN MOORSEL & Co
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Java-Bode in zekeren zin een kunstwerk genoemd worden.

Zooals bekend is, werd volgens de oude verordening een bijzondere belasting geheven van ondernemingen van landbouw en nijverheid voor de extra schade door het karrenvervoer aan de wegen toegebracht. Die extra schade werd bij het eind van 't jaar door een commissie voor elke onderneming vastgesteld, volgens een methode van geven en nemen.

Toen in verband met de afschaffing der heeren-diensten de verordening toch moest worden gewijzigd, heeft de ondernemende G. R. van Soerabaja de gelegenheid aangegrepen om verschillende bestaande onbillijkheden uit den weg te ruimen.

Grondslag van de nieuwe verordening is, dat de belasting geheven wordt, wanneer ten behoeve van het vrachtvervoer per as voor een onderneming of eenig werk meer dan gewoon gebruik gemaakt wordt van de gewestelijke wegen. Van meer dan gewoon gebruik wordt gesproken, wanneer het aantal verreden „pikoelpalen” in een jaar meer dan 15.000 bedraagt. Onder een pikoelpaal moet worden verstaan het vervoer per as van een vracht van één pikoel over een afstand van één paal.

Volgens dezen geheel vasten grondslag wordt de belasting geheven van het geheel aantal pikoelpalen (boven de 15.000), het bedrag te berekenen à f 0.16 per 100 pikoelpalen of gedeelten daarvan.

De onzekere aanslagen, door schatten en schippen verkrege, zijn dus vervallen en vervangen door een vast te controleren systeem, waaruit ieders aanslag wiskundig te berekenen valt.

Toelating van Inlanders tot de rechterlijke macht.

In de *Loc.* van 30 Oct. 1.1. wijdt X. een artikel aan bovenstaand onderwerp. Einde 1903 wendde de toenmalige regent van Serang zich, met het oog op de verdere studie van een zijner familieleden, tot de Regeering met de vraag, of Inlanders, die aan de gestelde eischen van bekwaamheid zouden voldoen, bij de rechterlijke macht geplaatst zouden kunnen worden en, zoo neen, of naturalisatie hun den weg tot de rechterlijke ambten zou kunnen openen. Met verwijzing naar het reglement op de rechterlijke organisatie had het antwoord kort kunnen luiden, daar volgens dat reglement de rechterlijke ambtenaren bij het Hooggerechtshof en de Raden van Justitie op Java en Madoera, zoowel als in de Buitenbezittingen Nederlanders moeten wezen. Door naturalisatie zouden Inlanders echter den weg tot die ambten geopend kunnen worden. Voor de voorzitters en griffiers der landraden op Java en Madoera is de eisch van Nederlanderschap echter niet gesteld.

Er zat echter aan de vraag van bovengenoemden regent meer vast. Het „was een bescheiden informatie: of, indien een in de rechten gepromoveerd, voor het faculteitsexamen geslaagd Inlander — al dan niet genaturaliseerd — zich aanmeldde, hij ook inderdaad op een plaatsing en eventueel een carrière bij de rechterlijke macht zou mogen rekenen”.

Daarmede was het vraagstuk van de toelating van Inlanders tot den burgerlijken dienst aan de orde gesteld.

Daar de Ind. Regeering in een zoo principieel vraagstuk niet alleen kon beslissen, werd het Opperbestuur er in gekend.

Een uitspraak van de Koningin volgde, waarin o.a. . . . dat geen Inlander, die aan de wettelijke vereischen voor het bekleeden van eenig rechterlijk ambt voldoet, van dat ambt zal worden uitgesloten, omdat hij Inlander is.”

Onder de wettelijke vereischen bleef de eisch van Nederlanderschap, en er werd dus nog steeds onderscheid gemaakt tusschen Nederlanders en Inlanders.

Intusschen was het vraagstuk der rechtspraak door Inlanders ter tafel gebracht en daarmede de vraag, of het niet mogelijk zou zijn enkele rangen der magistratuur te doen vervullen door Inlanders, die aan een in Indië op te richten rechtsschool een juridische opleiding genoten hadden.

Waar de conclusie van een commissie, bestaande uit Dr. Snouck Hurgronje en de Mrs. van der Zwaan en Koster luidde, „dat verwezenlijking van het denkbeeld niet slechts mogelijk en wenschelijk, maar zelfs noodzakelijk was te achten”, was het pleit ten gunste van een rechtsschool beslist. Daarmede echter nog niet de toelating van Inlanders tot 's lands burgerlijken dienst in het algemeen. Het duurde nog tot 1913 voordat een Koninklijk besluit verscheen in Stbl. 1913 no. 658, hetwelk bepaalt: „onverminderd de van de bekleeders van speciale betrekkingen, in verband met haar bijzonder karakter te stellen eischen van Nederlanderschap of landaard, zijn tot betrekkingen bij den burgerlijken dienst in Ned.-Indië allen benoembaar, die Nederlandsch onderdaan zijn . . . indien zij overigens voldoen aan de voor bepaalde ambten en bedieningen vastgestelde of vast te stellen voorwaarden van bekwaamheid.”

Gelijk bekend, heeft geleidelijk de herziening der reglementen voor de verschillende takken van dienst plaats, ook wat betreft de personeelsorganisa-

tie, de bezoldiging, enz. en is er een streven naar unificatie merkbaar.

Zoo dook ook bij de rechterlijke macht de oude kwestie van toelating van Inlanders weer op, en werden er verschillende bezwaren tegen te berde gebracht. Immers, zoo wordt beweerd, al moge een Inlander als rechter over Inlanders, wier taal hij kent en in wier psyche hij kan doordringen, te verkiezen zijn boven een Europeaan, waar hij als lid van een Raad v. Justitie te oordeelen zou hebben over Europeanen zou het psychisch contact wel eens kunnen ontbreken.

Zou dat bezwaar werkelijk zoo groot zijn, waar het toch hoogstaande, zeer intelligente Inlanders moeten wezen, die het tot lid van een R. v. J. brengen? Het wil ons voorkomen, dat een Inlander door zijn voortdurenden omgang met zijn collega's, die toch meerendeels Europeanen zijn, door zijn verkeer in Nederland en in de Eur. maatschappij in Indië, meer kans heeft in de psyche van den Europeaan te zullen kunnen doordringen, dan een Europeaan in die van een Inlander, wiens leven hij niet meeleeft en buiten wiens maatschappij hij staat.

Zal echter de samenleving, de maatschappij den Inlandschen rechter als gelijkwaardig met zijn Europeesche collega's accepteren? Zal die rechter onomkoopbaar, onpartijdig zijn, zich weten te houden buiten den invloed van familieleden en van de intriges der Inlandsche wereld?

„Eindelijk: de rechter is een der steunpilaren van het overheidsgezag. Mag men van den Inl. rechter verwachten, dat hij dat gezag bijster zal steunen”, of dat zijn revolutionnaire sympathieën hem dat zullen beletten?

Terecht merkt X. op, dat eigenschappen als onomkoopbaarheid, onpartijdigheid, vlijt en zorgvuldigheid aangekweekt worden door de omstandigheden, waarin de rechter geplaatst wordt, en dat een behoorlijk salaris, het openbare van den werkring, de krachtige publieke opinie, de scherpe controle, de nauw afgebakende werkring en vooral ook de genoten opleiding, machtige factoren zijn tot het verkrijgen en behouden van bovengewenschte eigenschappen.

En wat reden zou een dergelijk rechter hebben het overheidsgezag niet te steunen in een land, waar hij volberechtigd burger is, zoodat de hoogste rechterlijke ambten voor hem openstaan?

De Regeering huldigt terecht een politiek van vertrouwen, „vertrouwen ondanks veel, maar ook door veel gerechtvaardigd”. En de Indische Regeering moet dan ook bij het Opperbestuur hebben aangedrongen op algeheele openstelling van de rechterlijke macht voor Nederlandsche onderdanen.

Nijvere bijen.

Zoo noemde, volgens een verslag in het *Nieuwsblad van Palembang* van 24 Nov. 1.1., de controleur Bakker de mannen, die volgens opdracht van de *Palembangsche steenkool* begonnen waren in de doossen *Tandjoeng*, gelegen op ruim 13 K.M. van *Mocava Enim*, zijwaarts van den grooten weg naar *Batoe-Radja*.

Den 3en October begonnen de mijnengenieurs Römer en Mannhardt het werk en reeds 18 November d. a. v. kon, dank zij de werkracht en het doorzettingsvermogen van genoemde heeren, het feest van het begin der exploitatie gevierd worden op de plek van ontginning, 200 M. hoog op de helling van den Boekit Asem gelegen.

Niet alleen was een 2200 M. lange weg door het oerwoud langs de helling van den Boekit Asem aangelegd, maar ook waren er kolossale uitgravingen tot stand gebracht en gaven de geopende proefmijngangen als reuzenogen een knipoogje in de richting van den reeds uitgegraven zwarten diamant, getuigende van den rijkdom van Sumatra's bodem. „Moge” — zoo besluit de verslaggever — „het begonnen werk in alle opzichten naar wensch slagen, mogen de ijverige scheppers van dit werk ook in de toekomst met voldoening op de resultaten van hun streven kunnen terugzien, in de overtuiging een steentje te hebben bijgedragen tot den bloei van het Gewest Palembang!”

Suriname.

Onopgemerkt is de 27ste Februari — de dag, waarop Suriname 250 jaar geleden door Abraham Krijnsen veroverd werd — niet voorbijgegaan. De redactie van *De Amsterdammer* heeft op 24 Februari een *Suriname-nummer* uitgegeven.

De Afdeling 's-Gravenhage van de Vereeniging *Oost en West* heeft op 26 Februari, ter herdenking van het feit, een lezing met lichtbeelden georganiseerd, waarop behandeld zijn: *De verovering van Suriname voor 250 jaar*, door F. E. Baron Mulert, en *De Kolonisatie van Guyana*, door F. Oudschans Dentz.

De lantaarnplaatjes zijn welwillend afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

In *Het Vaderland* van 26 en 27 en in de *Nieuwe Rott. Courant* van 27 Februari zijn ook artikelen aan den herinneringsdag gewijd; vermoedelijk hebben ook andere bladen dit gedaan.

MARTINUS NIJHOFF, Uitgever 's-GRAVENHAGE.

Thans is verschenen:

ENCYCLOPAEDIE

van

Nederlandsch-Indië

TWEDE DRUK.

Met medewerking van verschillende Geleerden, Ambtenaren en Officieren.

Samengesteld door: Mr. Dr. J. PAULUS.

Eerste deel, XII en 832 blz. in 2 kol. roy.-8vo. In linnen band.

PRIJS f 22.50.

Uitvoerig Prospectus en Proefaflevering worden op aanvraag gaarne gratis gezonden.

HET INDISCH RESTAURANT in Amsterdam is

Hôtel PHILADELPHIA

Leidschekade 94.

Dagelijks van 12 tot 8 uur.

Pension per dag vanaf f 4.-. Tevens Europeesche Keuken

Exploitant van het Indisch Huis op de Ten- A. VISSCHER.
toonstelling de Vrouw 1813-1913.

Laat Uwe woning Electrisch Verlichten

(hetzij voor eigen rekening of voor rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau

v.h. W. HAAXMAN & Co.,

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20

AMSTERDAM

Aanbevolen Speciaalzaak

voor het

inrichten der Slaapkamers

(leveringen door het geheele land) - Telef. Interc. 8399 N

LUXE BROODFABRIEK

PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Brood - Beschuit - Banket

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10

Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-

Mode Magazijnen.

Speciale

Witgoed-etalages.

Voorts hebben de uitgevers van de *Encyclopaedie van Nederl. West-Indië* het in den handel brengen van het complete werk doen samenvallen met den 250-jarigen gedenkdag.

Het Suriname-nummer van *De Amsterdamer* bevat tal van belangrijke artikelen, waaruit wij hier het een en ander willen aanhalen.

Het inleidend artikel: *Het verwaarloosd erfstuk*, is van de hand van Prof. van Hamel. Men heeft onlangs in dit blad kunnen lezen, aldus Prof. van Hamel — hoe de nieuwe Gouverneur Staal met het Surinaamsche Studie-syndicaat den weg tracht in te gaan, die inderdaad *purely commercial* mag worden genoemd. Ons hebben deze plannen meer toegesproken dan het geheele projekt-Bos, dat een te schoolschen en gecompliceerden indruk maakt.

Hiermede zijn wij het volkomen eens. Ook met hetgeen volgt:

„De nu ondernomen poging om te zien of niet met tip-top modern georganiseerde groot cultuurbedrijf en het energieke koloniale groot-kapitaal, Suriname weer op de been kan worden geholpen, lijkt de weg van het praktische inzicht. Daardoor kan, mits ook het vereischte van arbeidskrachten eene oplossing vindt, de nieuwe koloniale geest van Nederland ook over de West vaardig worden.”

Maar dan volgen deze drie alinea's, waarop wij het een en ander hebben af te dingen.

„Men zegt wel, dat de inheemsche bevolking van Suriname zelve, de kolonisten, niet energiek en ruim genoeg van blik zijn, om de kolonie vooruit te brengen.

Als dit zoo is, dan zal ook daartegenover Nederland het moeten aandurven 't indertijd gegeven zelfbestuur voorloopig terug te brengen tot de plaatselijke zaken.

De groote, doelbewuste leiding der kolonie moet dan aan meer zelfstandige krachten uit het moederland opgedragen.”

Dit is weer het eeuwige zoeken van de oorzaak, waar die niet zit. Het gebrek aan energie van de kolonisten wordt zoo dikwijls uitgespeeld, dat men er aan zou gaan gelooven. Laat ons daarom hier het een en ander aanhalen uit andere artikelen in het Suriname-nummer van *De Amsterdamer*:

In zijn zeer belangrijk artikel *Hoopvolle toekomst!* zegt Dr. C. Lely, oud-Gouverneur van Suriname, na een beeld te hebben gegeven van den economischen toestand sedert 1850: „Integendeel uit dat beeld spreekt duidelijk, dat bij grooten tegenspoed met een der producten het steeds mogelijk is geweest, dank zij — zooals gouverneur Staal zeide — de gulle hand van den vruchtbaren bodem, andere producten daarvoor in de plaats te stellen en daardoor zelfs den uitvoer te verméerdere.”

Zeer juist, maar zonder de taaië energie van de kolonisten zou die vruchtbare bodem weinig hebben voortgebracht.

Hooren wij nu den oud-gouverneur, W. D. H. Baron van Asbeck, die er pas vandaan komt: In zijn artikel *De Surinaamsche Planter en zijn gewas*, schrijft hij: „Zijn dat niet alle teekenen van leven? Men kan intenser leven wenschen en dit in een sneller tempo wenschen te bereiken, maar dan moet tevens uit de historie van andere koloniën bevestigd worden, dat die wensch rechtvaardig is.”

En verder:

„Op een zeer hooge plaats zijn de planters slap genoemd. Zoude het wonder zijn, wanneer een reeks tegenslagen als de cultures de laatste 12 jaren doormaakten, hen in energie had doen inboeten? Langdurige economische depressie tast den mensch ook geestelijk aan. Maar ik heb aan de oevers van de Suriname en de Commewijne iets anders gezien dan slapheid. Ik heb daar zien worstelen en overwinnen. Dat deel van Suriname althans is Zeeuwisch gebleven. Vader Cats heeft nooit vermoed, dat zijn:

Met wysheit kiezen,
Geen moet verliezen,
Maar staeg volherden,

althans nog in dat afgelegen hoekje van de aarde in eere zou zijn.

Er is geen moed verloren en er is staeg volhard!” Bij een conscientieuze bestudeering van de geschiedenis der kolonie is het niet het gebrek aan energie, maar de taaiheid van de volharding, die op den voorgrond treedt. Had deze ontbroken, dan was er na al de tegenslagen geen landbouw meer.

En nu dat zelfbestuur, dat door het Regeerings-Reglement van 1865 aan de kolonie is gegeven en dat jammerlijk gefaald zou hebben. Weet men dan niet, dat dit zelfbestuur nooit anders dan in naam heeft bestaan en dat het laatste woord steeds hier gesproken werd door Regeering en Volksvertegenwoordiging, die dus minstens evenzeer verantwoordelijk zijn voor de fouten, welke in de laatste halve eeuw mochten begaan zijn? Geen enkele groote maatregel is omtrent de kolonie genomen of de beslissing is hier gevallen. En meent men, dat de maatregelen, de beslissingen juistere zouden geweest zijn, zoo de voorlichting uit de kolonie had ontbroken?

De groote, doelbewuste leiding der kolonie moet dan aan meer zelfstandige krachten uit het moederland opgedragen.” Wij gelooven niet, dat één bewaam gouverneur het gevoel heeft gehad, dat het wetgevend lichaam der kolonie aan zijne zelfstandig-

heid heeft geraakt. Wel zijn er geweest, die gewenscht hebben, dat de moederlandsche regeering hen wat meer hun gang liet gaan.

Het Suriname-nummer bevat verscheidene belangrijke artikelen van de hand van Dr. C. Lely, Baron van Asbeck, Mr. Schoch, Prof. Brugmans, Herm. J. Jacobs, voorts tal van aardige kiekjes en een kaartje van Suriname (niet ten voeten uit) en, last not least, een tekening van Braakensiek: Suriname-Asschepoetster. „Wanneer komt dan een Prins, om mij naar 't bal te leiden?”

In de geschiedenis van Suriname is de 27ste Februari een merkwaardige datum. Op dien dag werd de kolonie door K r i j s s e n veroverd en op 27 Februari 1816 werd te Paramaribo, na het Engelsche tusschenbestuur, weer de Nederlandsche vlag geheeschen.

Bij de Tweede Kamer is ingekomen een adres van W. D. baron van Asbeck, oud-gouverneur van Suriname, betreffende het antwoord van den Minister van Koloniën op de vraag in het Voorloopig Verslag der Kamer over de Surinaamsche begroting 1917 naar de redenen, die tot zijn ontslagaanvraag leidden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

„Een Puzzle in de Indische Rechtvaardigheid”. Zoo luidt de titel van een artikel in *De Voorpost* van de hand van D. K., die als motto er de volgende woorden aan toevoegt: Als de stem eens roependen in de woestijn klinkt de stem van Kromo: „Waar is Adil?” (gerechtigheid). De *Voorpost* — zoo schrijft hij dan — heeft opgenomen de rede van kameraad Suardy op het *Koloniale Onderwijs Congres* gehouden, waarin o. a. voorkomt de verklaring, dat de meeste Mohamedanen hun kinderen niet gaarne naar de zendingscholen zenden, om welke reden de regeering zooveel mogelijk openbare scholen moet stichten. Ik weet zeker, dat alle Mohamedanen het met deze verklaring van Suardy eens zullen zijn en dit is niets buitengewoons. Zelfs onder de Christenen zijn er zeer velen, die hun kinderen niet naar een zendingschool willen sturen. Vooral, zoo er Christelijk godsdienstonderwijs gegeven wordt. Men zie bijv. ook naar de verhouding tusschen Katholieken en Protestanten. Die beide sekten zijn Christelijke sekten, die denzelfden godsdienst hebben en van welke slechts gezegd kan worden, dat de toelichtingen verschillen. Toch zal men zeer zelden een Protestant vinden, die zijn kinderen op een Katholieke onderwijsinrichting laat school gaan, zelfs al wordt op die school geen godsdienstonderwijs gegeven. *) De tegenzin van Mohamedanen om hun kinderen naar een zendingschool te zenden is dus volstrekt niet vreemd en vooral de Christenen mogen dat niet gispnen. Ook de conclusie, dat om die reden het de plicht der regeering is om zooveel mogelijk openbare scholen op te richten, is niet vreemd. Immers is het onderwijs in Nederl. Indië een der eerste plichten van de regeering (vide regeeringsreglement), en aangezien de regeering alle godsdiensten gelijk behandelen moet (vide ook R.R.), volgt daaruit, dat de regeering zorgen moet, dat er voldoende gewone scholen zijn, opdat de Mohamedanen niet *gedwongen* zijn, hun kinderen naar een zendingschool te zenden, als zij hun Europeesch onderwijs willen doen geven. De uitspraak van kameraad Suardy is rechtvaardig en niet in strijd met de wetten des lands, doch het spreekt van zelf, dat niet alle Hollanders het goedkeuren, al behooren zij dan ook tot het „rechtvaardige” ras.

In het laatste nummer van het weekblad *De Reflector* wordt kameraad Suardy in een hoofdartikel om de boven besproken uitlating aangevallen en als een *koelie* uitgescholden. Het artikel begint met hem te bespotten, omdat hij zijn naam schrijft Suardy en niet *Soewardi*. Er wordt gezegd, dat hij zijn naam schrijft op z'n Britsch-Indisch. (Het blad zegt opzettelijk Britsch-Indisch en niet Engelsch, om te insinueren, dat Suardy een opstandeling is!) Maar weet de redactie van de *Reflector* dan niet, dat zoowel in het Engelsch als in het Fransch en in het Duitsch, ook in het Italiaansch en Portugeesch de naam geschreven wordt Suardy en niet *Soewardi*, welke schrijfwijze alleen in het Hollandsch wordt gebruikt? Kameraad Suardy is toch geen Hollander, waarom mag hij dan niet zijn naam schrijven op de kortste manier, die bijna door de geheele wereld als de juiste wordt erkend? — De *Reflector* zegt, dat men lachen moet, als kameraad Suardy de *scharnieren van zijn mond openmaakt* en dat de woorden, die hij spreekt, zijn *als een uitgesproken fluim*. Verder heet het, dat Suardy de regeering aanvalt, omdat het verboden is, maar als de regeering aan Suardy verbood om ooit iets goeds over de Hollanders te zeggen, dan zou Suardy dadelijk de partij van de Hollanders kiezen. De *Reflector* is er zelf niet vies van om bij zijn aanval op Suardy den bijbel aan te halen en te zeggen, dat indien Suardy Adam ware geweest, hij niet tevreden zou zijn geweest als God hem slechts Eva tot vrouw hadde gege-

*) De redactie teekent hierop aan: Dit is niet juist. De kloosterscholen bevatten zeer vele protestantsche leerlingen. Blijkbaar is het onderwijs daar goed.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON

GROENMARKT 27

TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKEUDE BINNEN- □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

WIENER & VAN WITSEN

Rotterdam Hoogstraat 226

Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

ZUSTER J. C. ARBOUS

Chir. Pédicure - Manicure.

Jaarabonnement per maandelijksche behandeling
f 10.-.

SCHUIJTSTRAAT 21. SPREEKUR 2-4.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS - GRONINGEN - DEN HAAG.

UIT ONZE OMGEVING.

Leesboek voor Surinaamsche Scholen

door HERM. J. JACOBS,

Ond-Onderwijzer te Paramaribo,

en JULIUS W. LOBATO,

Hoofd van de Emmaschool te Paramaribo.

Geïll. door Jan Siihl. - Derde leerjaar. - Prijs f 0.45.

Ik heb mij over deze uitgave verheugd. Het is niet slechts een geschenk aan onze jeugd in het verre Westen, maar aan allen, die Suriname om de een of andere reden beminnen.

Berichten uit de Heidenwereld,
16 Februari 1917.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS - GRONINGEN - DEN HAAG.

B. P. GENEMANS

VALERIUSSTRAAT 122 DEN HAAG TEL. 3376

Ondulation-Marcel

Manicure en Massage.

ATELIER VOOR HAARWERKEN.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

**AVOND-
SCHOENEN**

brocat, zijde,
gondleer en lak.

Wekelijksche
verzendingen
naar
de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

BLANCHISSERIE DE BRUXELLES

(Firma J. A. STAUTTENER).

Fondée 1890.

te Klasse Wasch- en Strijkinrichting
Uitsluitend fijn lijf- en tafelgoed

's-Gravenhage - Tollensstraat 75/77 - Tel. H 873

ven, doch dadelijk op de sawah met opgestrookte slaapbroek zou zijn gaan scharrelen naar nog een do-zijn vrouwen. Er is zelfs een plaatje bij, waarop men Suardy naakt ziet wegloopen en Eva, ook naakt, vergeefs tracht hem terug te houden. Boven dit alles ziet men een oude heer (ook naakt) zitten op de wolken. Hij heeft een pijp in de linkerhand. Dit moet dan God voorstellen!

Mooi, nietwaar lezers?

Wij willen slechts vragen: hoe hoog staat die persoon, die Suardy aanvalt? Hij noemt zich *Marcel Maxim*. Kent de heer Berretty van de *Jara-Bode*, de fameuze evenknie van onzen D. D., wellicht dien „geestigen” schrijver?

Zou het niet beter zijn, als hij zelf eens naar een zendingsschool ging, inplaats van Mohamedanen te willen dwingen er heen te gaan? Aldus besluit bovengenoemde schrijver in *De Voorpost*.

Vereeniging van Inl. Ambt.-Schrijvers. In September Ao Po. hield te Solo in de kampong Kaceman de „*Magangs-Bond*” een algemeene vergadering. President van deze vereeniging is de heer *Handojo*, vice-president de heer *Soetidjo*, Secretarissen zijn de heeren *Am. Pandojo* en *Raden Mas Soekardjo*, commissarissen de heeren *Mas Ngabei*, *Martosawikunjo* en *Raden Hardjopoespito*, terwijl als thesaurier de heer *Raden Soenarjo* fungeert. Op deze vergadering waren ongeveer 60 gewone leden tegenwoordig. Nadat de vergadering door den voorzitter geopend en de leden door hem met een welkom begroet waren, las hij de agenda voor, waarop de Secretaris de notulen van de vergadering van 29 April 1916 voorlas. De eerste secretaris las het besluit voor, waarbij deze vereeniging als rechtspersoon erkend werd, zoodat de daarbij goedgekeurde statuten. Gevraagd werd, wie daarop aanmerkingen te maken had. *Mas Soetadi* vond 't verkeerd, dat alleen *magangs* lid mochten zijn, zoodat zij, die een andere betrekking kregen, als lid moesten uitreden, waardoor het aantal leden langzamerhand wel sterk verminderen zou. Wenschelijk vond hij 't, dat zulke personen als „donateur” aanbleven. *Mas Ngabei Martosawikunjo* ging hiermede accoord; de contributie zou voor hen gelijkgesteld worden met die der gewone leden, omdat zij toch reeds gewoon lid geweest waren. De heer *Sadimin* kon zich hiermede ook vereenigen, maar achtte 't toch wenschelijk, dat aan hen eerst gevraagd werd of zij met deze regeling genoegen namen, daar zij daartoe toch niet gedwongen konden worden. Na eenige discussie werd deze bepaling aangenomen. Daarna gaf de eerste secretaris een verklaring van het doel van den *Magangs-Bond*. Verschillende leden toch waren van meening, dat deze Bond een cursus zou openen voor opleiding tot schrijver. Neen, zeide hij, hoofdzaak is, dat gestreefd wordt naar algemeene ontwikkeling, om het gevoel van eigenwaarde op te wekken en zich zelf te veredelen. *Mas Sastroandjo* hield over dit onderwerp een lezing. Daarna sprak *Mas Soetidjo* over de onderlinge eendracht. Ter bevordering daarvan moesten *bijeenkomsten* gehouden worden, teneinde met elkaar te kunnen overleggen. De heer *Str. Sandajo*, die dit een goed idee vond, gaf in overweging een boete te stellen bij het niet-opkomen ter vergadering. *Raden Mas Soepono* keurde het boetestelsel in dit geval af. De leden zijn oud en wijs genoeg — zeide hij — om het belang dezer zaak te begrijpen. De heer *Soepadio* hield vervolgens een voordracht over *Volharding*, wees op Demosthenes, die door volharding een groot redenaar werd. „Laten wij” — zood eindigde hij — „bij het streven naar ons doel het voorbeeld van Demosthenes volgen.”

Na behandeling van eenige huishoudelijke zaken, werd des avonds 11 uur de vergadering gesloten. (*Sinar Djawa*).

Al te Modern. Het bestuur van de *Mangkoe Negaran* waardigde, volgens bovengenoemd blad, onlangs een *pranatan* (verordening) uit, waarbij aan ambtenaren met den rang van *penewoe* (districtshoofd) en *mantri goenoeng* (onderdistrictshoofd) een renteloos voorschot kan worden verleend van f 600 om zich een motorfiets aan te schaffen. Niemand kwam echter dit voorschot vragen, blijkbaar omdat men met het gebruik van dit voertuig niet vertrouwd is. Thans komen diezelfde ambtenaren vragen om een voorschot van f 300 teneinde daarvoor een paard en een bendy te kunnen kopen, tegen terugbetaling van f 10 's maands.

Behoeftte aan H. I. School. De nieuwe *Pangearan Prang Wedono* (hoofd van het Mangkoe Negarische huis) heeft, volgens de *Darmo Kondo*, een dringend verzoek aan de Regeering gedaan om in de onderafdeeling Wonogiri in 1917 een H. I. school te openen. Vergeleken wordt daar de toestand met dien in de omliggende gouvernementsafdeelingen: Magetan, Ponorogo en Patjitan, waar reeds H. I. scholen zijn. In Wonogiri wonen daarbij de *prijajies* ver van de hoofdplaats.

Boedi Octomo. Blijkens een verslag in de *Octoesan Hindia*, heeft Zaterdagavond 11 November Ao. Po. te Solo een vergadering plaats gehad, uitgeschreven door het hoofdbestuur dezer vereeniging. Verscheidene Inlandsche vereenigingen waren vertegenwoordigd. *Tjakroaminoto* was meermalen aan het woord. Hij zette o.m. uiteen, waarom het Jaarlijksche Congres van de S. I. een „*Nationaal Congres*” was. Hij hoopte, dat dit Jaarlijksche Congres de plaats zou

worden, waar de verschillende vereenigingen zich zouden komen uitspreken en bespreken, wat hij noemde hun „*Nationale Zaak*”. Spreker hoopte zeer op een innige samenwerking, en wilde gaarne dezen dag daar nog vruchten van zien. Daarom stelde hij voor te vormen een *Voorloopig Nationaal Comité*, dat dan een *permanent Nationaal Comité* zou kunnen voorbereiden, waarna het voorloopige zou zijn ontbonden. Een uitlegging in den breede van het doel van dat Nationale Comité vond spreker niet noodig, omdat de naam al genoeg voor zich zelven sprak. Na ampele bespreking werd besloten, dat ieder der vertegenwoordigde vereenigingen binnen twee maanden uit haar midden twee leden zouden aanwijzen, om zitting te nemen in dat Nat. Comité. — De *Praboe Prangwedono* hierboven bedoeld, gaf in overweging zich op de eerste vergadering vooral bezig te houden met de volgende vier punten: 1o. De verhouding van bovengenoemde vereenigingen onderling en van het te stichten Comité ten opzichte van het gouvernement. 2o. Het vaststellen van een devies. 3o. De voortaan in de Inlandsche scholen. 4o. De noodzakelijkheid om in de Inl. scholen de Javaansche taal en de *badads* te onderwijzen, omdat de taal het leven voor een volk is, en het onderwijs in die taal de liefde voor den geboortegrond zal verhoogen; de taal toch vormt de inwendige kracht van een volk. (*Bin-tang Soerabaja*.)

WAT DE CHINEES VERTELT.

Verontwaardiging. De Djawa Tengah levert een uitvoerig relaas van het kabaal, dat gemaakt is over het toevoegen van den heer *van Hinloopen Labberton* als „*baboe*” aan de deputatie van „*Indië Weerbaar*”. De redactie noemt dezen opzet „een publieke misleiding, een gedraai”, met geen ander doel op touw gezet dan om dezen theosophischen leider in de gelegenheid te stellen, op kosten van het door eenige groote ondernemingen bijeengebrachte kapitaal van f 24 mille, een reis naar Europa te maken, teneinde in Nederland propaganda te maken voor zijn hyper-ethische politiek, waaraan 99 % van de menschen in Indië maling hebben.”

Een nieuwe Chineseche Vereeniging. In hetzelfde blad zijn opgenomen de statuten en reglementen enz. van een nieuw opgerichte Algemeene Indische-Chineseche Vereeniging, ten doel hebbend om de banden met het moederland nauwer aan te halen en om, onder bescherming van de Chineseche autoriteiten, het geregeld terugkeeren te bevorderen van de Chinesezen, die in Nederl. Indië verblijven.

Lof. Ditzelfde blad roemt den Gouverneur-Generaal ten zeerste, omdat deze bij zijn bezoek te Semarang de moeite genomen heeft zich op de hoogte te stellen van ten hemel schreiende misstanden op hygiënisch gebied, waar tevoren nog nimmer een bestuursambtenaar zich vertoond had. Nooit werd te Semarang een landvoogd met zooveel eerbewijs ontvangen als aan dezen is te beurt gevallen. Zelfs de slechts honderd zielen tellende Japansche gemeente liet zich niet onbetuigd; opmerkelijk was 't evenwel dat van de zijde der Inlanders, Arabieren en Mooren geen eerbetoen gegeven werd. Zoo merkt 't blad op.

Ongemotiveerde Vrees. De *Warna Warta* merkt, naar aanleiding van de gevangenneming van den meer besproken Japanschen redacteur op: „dat de Regeering toch maar bang is voor zoo'n „*Japaner*”. Wie ter wereld, die er gezonde hersens op nahoudt, kan 't in zijn hoofd krijgen om te veronderstellen, dat de Keizer van Japan zich zou verlagen zou, om zich met zoo iemand als die *Minami* te bemoeien! De redactie vindt geen volk ter wereld zoo bang uitgevallen als thans het Nederlandsche: Om twee Inlanders gevangen te nemen (*Tjipto* en *Soewardi*) moesten dienst doen een escorte van een half bataljon en een escadron cavalerie. Wij zouden wel eens te landjong Priok de komst van een Japansch oorlogsschip willen zien. De Regeering kreeg stellig een diarrhee. Allerlei oververingsplannen worden aan Japan toegedacht, zonder eenigen grond. Japan lacht om de domheid en de vreesachtigheid van het Nederlandsche volk.

De officier van Justitie is niet billijk geweest, door niet tevens dien schurkachtigen theosoof en opruier, genaamd van Hinloopen Labberton, in hechtenis te doen nemen, die in het openbaar Nederland en Japan vergeleken heeft bij verscheurende dieren.

De vrijlating der andere Japanners, wordt door de *Tjhoen Tjhioe* zeer vreemd gevonden. Allen Inlanders en Chinesezen moet het leed doen te zien, dat de N.-I. Regeering de Japanners niet aandurft, die zich aan ernstige misdrijven schuldig maken. Het blad vergelijkt daarbij het dikwijls zoo onbehoorlijk optreden der Europeanen tegenover een Chinese. Daarom — zoo geeft de redactie in overweging — zou 't voor den naam van de N.-I. Justitie zoo goed zijn, indien er werkelijk geldige redenen bestaan voor dergelijke vrijlatingen, die dan aan de pers mede te deelen.

Djambi-Opstand. Aan den opstand in Djambi wijdt de *Perniagan* een lang hoofdartikel, waarin de redactie aantoonde, dat de Justitie toch eigenlijk de dienares is van de machthebbenden. Douwes Dekker werd wegens opruiging vervolgd, maar wie is nu aangewezen om ambtshalve het Bestuur te vervolgen, dat door zijne handelingen menigmaal de bevolking

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

Boksen. Ontvetting.
TOEPOEL'S MODELSCHOOL
Joh. Camphuisstraat 165-167 Den Haag
Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.
Rondschrijven gratis en franco.
Versterking. Jujutsu.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. L. LANGE.
Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.
Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.
Speciale verpakking voor de Tropen.
HOOGFIJNE LICHTBREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

Pension „DE KLONIA”
Wed. C. M. DE KLONIA-v. d. Heyden.
Westeinde 3 Telefoon Z 5175
AMSTERDAM.

SEMI EMAILLE FOTO'S
op Broche, Daspelden, Manchetknoopen
en Aanhangers, NAAR ELK PORTRET,
bestelt U het best bij:
A. M. A. SUSAN
Regentesselaan 108 - Telefoon Haag 6757
Boekhorststraat 14 - Telefoon Haag 3305
BROCHE vanaf 70 cent.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank.
Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke
zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en
verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat
Eenig adres voor hen die zich goed
en voordelig van nieuwe of Tweede-
hands Meubelen willen voorzien. — —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

Adverteeren doet verkopen.

in opstand brengt? Gelukkig, dat er nog een hogere Justitie dan de Gouvernementeel bestaat, n.m. de openbare meening, die dikwijls vrijspreekt en in eere herstelt, dengene die door een rechtbank werd veroordeeld.

Redactie-verandering. In genoemd blad wordt zonder eenigen ophef bekend gemaakt, dat de heer E. P. van der Valk aangesteld is tot verantwoordelijk hoofdredacteur, in de plaats van den heer F. H. Phoa Jr., die nu „plaatsvervangend” hoofdredacteur zal zijn. Aan de lezers wordt verzocht genoegen te nemen met deze korte mededeeling. Later zal men zelf wel kunnen oordeelen, hoe hij zijn taak opneemt, zoowel in het algemeen belang, als in dat der Chineesche gemeente in 't bijzonder.

Chineesche Idealen. De *Perniagan* keurt 't af, dat de met Europeanen gelijkgestelde Chineezzen bij de Schutterij ingelijfd worden, waardoor zij als 't ware zelf de verbeteringen moeten betalen, die in de laatste jaren druppelsgewijs in hun treurig lot zijn aangebracht. In herinnering wordt dan gebracht het „omnenschelijke” passenselsel en de niet minder „omnenschelijke” politierol. Wij begrijpen 't niet — aldus de schrijver: De Chineezzen hebben toch ter gelegenheid van de beweging voor „Indië Weerbaar” duidelijk genoeg te kennen gegeven, dat zij niets van militaire diensten willen weten, in geen geval om ter wille van het Europeesche ras tegen een Aziatisch vijand te strijden. 't Is belachelijk om de staatslieden in Nederland nog steeds te hooren spreken over een nauwere aansluiting tusschen Europeanen en Chineezzen. Het onderdrukken van de heiligste gevoelens heeft juist *verwijdering* doen ontstaan. 't Ware beter al die lotsverbeteringen maar weder ongedaan te maken. De Chineezzen kan dan zelf de nauwere aansluiting met zijn vaderland zoeken, en wil gaarne wachten tot dit in staat zal zijn voor zijne kinderen alles te vragen wat hun toekomt. In verband met deze ontboezeningen, doet de redactie een beroep op den Chineeschen Consul-Generaal, om de oprichting van een *Chineesche Stoomvaartmaatschappij* te steunen en om een plaats in China aan te wijzen, waar de Chineezzen uit Nederl.-Indië zich zouden kunnen vestigen, daar 't nu toch gebleken is, dat men in Nederl.-Indië op hun verblijf niet zoo bijster gesteld is. Van den Hollander, die er schatten verdiend heeft en daarmee naar zijn land of andere landen terugkeert, wordt niets gezegd. Zoo besluit de schrijver.

Naam-verandering. Naar de *Locomotief* uit goede bron verneemt, zou het orgaan van de Vereeniging „*Insulinde*”, *De Voorpost*, met ingang van 2 Januari 1917 omgezet worden in een dagblad. De leiding van „*De Aziaat*”, zooals de nieuwe naam zal luiden, zal de heer *Razoum Kühr*, thans hoofdredacteur van het te Bandong verschijnende Maleische dagblad „*Pertimbangan*” op zich nemen. (*Bintang Soerabaja*.)

Van Vreemde Koloniën.

Afschaffing der Turksche kapitulaties door Duitsland.

Aan een belangrijke correspondentie in de „N. R. Ort.” van 16 Febr. j.l. ontleenen wij 't volgende:

Den 11den Januari was voor de T. geschiedenis een gewichtige dag. Voor 't eerst is door een der daarmee begunstigde rijken de afschaffing der kapitulaties aangevaard, welke den 9den September 1914 door de Porte, op eigen houtje, zijn opgeheven.

De tien verdragen tusschen T. en D. ondertekend, regelen op den grondslag van 't Eur. volkenrecht en volkomen wederkeerigheid de betrekkingen tusschen de twee landen, ter vervanging van de sedert de middeleeuwen bestaande kapitulaties.

Ongeveer twee maanden geleden waren de verdragen in de Duitsche, Turksche en Fransche taal gereed en geparafeerd. 't Scheen dat de ondertekening eerst zou plaats hebben na 't einde van den oorlog, zoo mogelijk te gelijk met die van nieuwe overeenkomsten met de overnemens tot de kapitulatie-mogendheden behoorende Donau-monarchie. Dat deze aangelegenheid vrij onverwacht nu alleen door Duitsland is afgedaan, schijnt toe te schrijven te zijn aan de houding van de entente ten opzichte van Turkije in haar vredesvoorslag. 't Zou een antwoord zijn op den uitgesproken eisch, dat T. uit Europa moest verdwijnen, daar 't voor de westerse beschaving en denkbeelden niet toegankelijk zou wezen en 't T. gebied in Azië ook sterk besnoeid zou moeten worden.

Hoezeer de T. daarmee in hun nopjes zijn, is gebleken uit de toejuichingen, waarmee de aankondiging van den minister van buitenlandsche zaken Halil bei in 't parlement is ontvangen, en uit de geestdriftige artikelen in de couranten. Natuurlijk wijzen daarbij met namen de organen van 't Comité „Eenheid en Vooruitgang” er op, dat deze erkenning van de aanspraken van T. op de volkenrechtelijke positie van een Eur. mogendheid, een hernieuwde spoorslag moet wezen om de in 't laatste partijcongres aangegeven hervormingen van de rechtspraak spoedig te verwezenlijken. Want zoolang dit niet geschiedt, zal voor eenige gevallen, welke 't familierecht en het notariaat- en hypotheekrecht betreffen, toch nog voor de buitenlandse onderdanen een bijzondere behandeling moeten worden gehandhaafd.

De tien verdragen moeten nog worden goedgekeurd door 't T. parlement en den D. rijksdag, hetgeen natuurlijk geen moeilijkheden zal opleveren, en dan moeten nog dergelijke verdragen ook met de andere kapitulatiemogendheden, onder welke Nederland, worden gesloten, alvorens de nu met D. tot stand gekomene zullen kunnen worden toegepast, omdat die zijn — rond op 't beginsel van de meest begunstigde natie, en de

oude verdragen op sommige punten gunstiger zijn dan de nieuwe.

De kwestie zal zeker wel bij de komende vredesonderhandelingen ter sprake komen, en daar voor zoover 't de oorlogvoerende landen aangaat, en misschien wel eveneens met de onzijdig gebleven staten, worden afgedaan. Nederland zal dan of later zijn woordje hebben mee te spreken, zoodat de kwestie ook om deze reden bij ons met aandacht verdient te worden gevolgd.

Nederland en de Z. Afr. handel.

't Verslag van de commissie voor den Nederl.-Zuid-Afr. handel gaat verschillende jaren terug, en brengt ons bij de tentoonstelling van producten van Kaapkolonie, Oranje-Vrijstaat, Natal, Transvaal en Rhodesia, in 1907 in „*Natura Artis Magistra*” te Amsterdam gehouden, waarop in Januari 1908 het Kon.-besluit volgde, waarbij de commissie werd ingesteld.

Aangezien het Z.-Afr. fruit op de tentoonstelling gretig aftrek had gevonden, waren de eerste bemoeiingen der commissie er op gericht den geregelden aanvoer daarvan te verzekeren. Te Amsterdam werden wekelijksche veilingen gehouden, te Rotterdam werd de Ned.-Zd.-Afr. fruitcompagnie opgericht. Ook door aanvoer van andere producten, als wol, mais, huiden, enz., werd de afzet bevorderd.

Mede door financieele hulp van de Ned. Bank voor Zd.-Afrika, de Transv. Bank, de Handelsvereen. en de Vereen. Z. A. S. M. werd het in 't midden van 1912 mogelijk, de monstercamer van Ned. producten te Johannesburg flink uit te breiden.

Uit de jaarverslagen van de Nederl. kamer van koophandel te Johannesburg is te lezen, hoe de uitvoer geleidelijk toenam. In 1913 bereikten deze zijn maximum met ruim 10 miljoen.

De oorlog dreigde in 1914 dit alles met één stoot omver te werpen. Zd.-Afrika werd in den oorlog betrokken, de handel werd er gedesorganiseerd, h. t. i. werd de aandacht in andere richting geleid, de bijdragen van Regeering en van particulieren dreigden op te houden. Gelukkig begrepen minister Treub en enkele particulieren, dat het nu juist 't oogenblik was om stand te houden. Zoo kwam men de eerste tijden van den oorlog te boven. In Zd.-Afr. ontstond groote vraag naar de artikelen uit neutrale landen. Hadden geen uitvoerverboden bestaan, de Nederl. nijverheid zou groote leveringen naar Z.-Afr. hebben besteld.

Om de Nederl. industrieelen meer stelselmatig op de hoogte te brengen van hetgeen op de Zd.-Afr. markt wordt verlangd, heeft de commissie een verzameling bijeengebracht van monsters van in Zd.-Afr. meest gangbare artikelen, met rapporten, waarin 't meest wetenswaardige voor den export is vermeld. Deze collectie is eerst te Amsterdam te zien geweest in 't gebouw der Transv. bank- en handelsvereen. en werd nu ter Jaarbeurze te Utrecht ter bezichtiging gesteld. Zij zal ook nog wel naar andere plaatsen verreizen.

Hughes—Australië.

Hughes heeft zijn premierschap weten te behouden. De regeering van den Austr. bond is afgetreden, maar Hughes is hoofd gebleven van een coalitieministerie. Wel zal de kwestie van den verplichten dienst doodgezegen worden, maar 't kabinet heet toch oorlogsmisterie en kondigt aan, dat het, overeenkomstig den wil van 't volk, zal meewerken om den oorlog met de grootste vastberadenheid tot 't einde voort te zetten.

Hughes zal 't Austr. gemeenebest ook vermoedelijk vertegenwoordigen op de bijzondere oorlogskonferentie te Londen, maar hij zal dan eerst in 't begin van maart daarheen kunnen vertrekken.

Volgens zijn verklaring in 't huis van afgevaardigden wil 't nieuwe ministerie er een zijn van openbare veiligheid, het is opzettelijk gekozen om zich met den oorlog bezig te houden. Australië is den oorlog niet beu, al wil 't niet aan dienstplicht. 't Is vastbesloten met alle kracht te blijven doorvechten, totdat de definitieve overwinning aan de wereld een blijvend vrede zal hebben geschonken.

Duitsche gegevens over woelingen in Br. Indië.

Volgens de „*Köln. Zeitung*” lekken in weerwil van de Eng. censuur, bijzonderheden uit over de uitgebreide samenzwering in Bengalen. Naar de „*Indiaman*” meldt, heeft de gouverneur in een bijeenkomst gezegd, dat de regeering van de wijd vertakte samenzwering is verwittigd, die de regeering ten val wilde brengen. Onderwijzers en genootschappen van liefdadigheid hebben haar vooral in omvang doen toenemen.

Zouden dit geen verkeerde uitwassen zijn van de loyaal bedoelde Indische beweging, evenals in Nederl. Indië de opstanden in Sumatra verkeerd groeiende vertakkingen waren van de Sarekat Islam?

Geen uitkomst.

Toen de Russen uit 't Noorden naderden vluchten de opgejaagde Armeniërs hen tegemoet. Volgens een artikel in de Russische *Slavo* is aan 200.000 Armeniërs, die in Rusland een heenkomen zochten, de terugkeer naar hun land verboden. In hun plaats worden Russen tegen wil en dank naar 't ontvolkte land gedreven. Arbeidersbataljons achter 't Kaukasische front zullen de kern van de toekomstige kolonisten vormen. De Russificering zal later door kozakken-kolonisatie voltooid worden.

Een autonoom Armenië zal niet bestaan, evenmin een Armeensch Armenië. In een Tiflisblad moet woordeijk hebben gestaan: Wat we noodig hebben is een Armenië zonder Armeniërs; zoo althans meldt men uit Berlijn.

Beschermd Perzië.

Gelukkig Perzië. 't Beloofd er onder Englands bescherming rustig en veilig te worden. Dank zij een verklaring van Lord Curzon in 't Hoogerhuis weten wij, dat de strijdmacht, die Groot Brittannië, niettegenstaande zijn strijd elders, nog voor dit doel heeft weten beschikbaar te stellen, onder sir P. Sykes, over Ispahan naar Teheran opgerukt is, dien gevaarvollen tocht, over een duizendtal mijlen, niet alleen volbracht heeft, maar daardoor ook 't bestaan verzekerd heeft van de regeering, die den geallieerden gunstig is gezind. Men zal zich herinneren, dat de Duitsche invloed zich krach-

Hotel Pension INSULINDE
BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

K. SPANJER
COIFFEUR — PARFUMEUR.
Specialiteit in alle soorten fijne HAARWERKEN onder Garantie.
Warmoestraat hoek Dam. Gebouw. 1913.
AMSTERDAM.
APARTE SALON VOOR DAMES.

G. RANKE
REINKENSTRAAT 17 DEN HAAG
TELEFOON H. 4271.
Effen en gestreepte Vijella's.
Fluweels. Flanellets.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG.
Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.
ADVERTENTIE-BUREAU.
Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214
Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—
Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

Olympia Theater
Prins Hendrikplein 3 Tel. 9521
Directie: ARTHUR DE HAAN.
Vrijdagavond a.s.
Première der nieuwe 2 Weeks Serie-film van **THE FAMOUS TRIANGLE PLAYS:**
THE NE'ER DO WELL
De Zoon van den Spoorwegkoning.
Naar het bekende boek van den Amerikaanschen schrijver Mr. REX BEACH.
Seriefilm in 10 Akten.
Elke week een Serie van 5 Akten.
Gespeeld door dezelfde artisten van de groote Succes-film:
Thou shall not covet.
(Gij zult niet begeeren).

tig had doen voelen en een vrij grooten aanhang had weten te winnen. Rusland en Engeland steunden de regering financieel, toen deze zich echter niet sterk genoeg toonde om haar zaak alleen af te doen, ging de expeditie onder Sykes in beweging.

Om den toestand in Zuid-Perzië blijvend te beheerschen, acht hij een gendarmerie van niet minder dan 11000 man noodig, onder Britsche officieren, die in Br. Indië ervaring hebben opgedaan. Thans beschikt hij ongeveer over de helft van die macht, met een 800-tal man uit Indië bovendien. Verdere aanvulling zal uit de Bachtieren worden verkregen. Naar Curzon hoopt, zal Sykes spoedig in staat zijn van Sjiras, waar hij zich nu bevindt, op te trekken om de roovernesten uit te roeien, die talrijk zijn in dit deel van Perzië.

In 't oosten van Perzië heeft majoor Keith met een andere krijgsmacht de rust hersteld.

't Streven om den algemeenen toestand in Perzië te verbeteren is in de hand gewerkt door de trouw van den emir van Afghanistan, door de successen van generaal Maude in Mesopotamië en door den opstand van den sjerif van Mekka.

De Turken moeten, volgen Curzon, nog verdreven worden uit sommige deelen van Perzië, ook heerscht er nog wanorde in 't achterland van de Perzische Golf, maar in 't gebied van de olievelden is 't veilig en sinds vele maanden is de verbinding daarmede ongestoord.

Gelukkig Perzië! 't Kan zien, hoe de weg naar zijn olievelden ongestoord door en voor zijn beschermers wordt open gehouden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

J. J. Hazewinkel. †

Den 15den Febr. overleed te 's-Gravenhage, op ruim 48-jarigen leeftijd, Johannes Jacobus Hazewinkel, geboren te Groningen, die in de jaren 1892—1913 verschillende betrekkingen bij de Java-Suikerindustrie bekleedde. Tal van bijdragen van zijn hand zagen het licht, vooral in het Archief voor de Suikerindustrie in N.-I. De heer H. was in den laatsten tijd secretaris van de Indische Commissie van den Vrijzinnig-Democratischen Bond; zeer kort voor zijn dood verscheen nog een brochure van zijn hand, getiteld: „De Javaan zooals hij is en schijnt”.

In de „Ingenieur” van 24 dezer geeft de heer R. A. van Sandick een korte levensbeschrijving van den overledene.

Hanengevechten op Java.

Het Nr. van 20 Febr. van „Het Leven” bevat een geïllustreerd artikel over „de hartstochtelijke hanengevechten op Java”, door Noto Soeroto. Het stuk was reeds verschenen in het maandblad „Nederlandsch Indië Oud en Nieuw” (Mei 1916), toen dezerzijds de aandacht er op werd gevestigd.

Repertorium op de Koloniale Literatuur.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen het „Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche koloniën, voor zoover zij verspreid is in tijdschriften, periodieken, serie- en mengelwerken. Vierde vervolg (1911—1915), met zaak- en naam-registers, door W. J. P. J. Schalker en W. C. Muller”. Een deskundige bespreking van het werk zal, hopen we, in een der volgende Nrs. van het Kol. Weekblad plaats hebben. Zulks is niet onze taak, die in de samenstelling een niet onbelangrijk persoonlijk aandeel hadden.

Een Balische Tentoonstelling in „Arti”.

In deze dagen (van 14—28 Febr.) werd (zooals in onze rubriek „Mededeelingen” is aangekondigd), in de zalen van de Maatschappij „Arti en Amicitiae” te Amsterdam, een tentoonstelling gehouden, gewijd aan het eiland Bali, welke expositie uitgaat van de redactie van het maandschrift „Ned.-Indië Oud en Nieuw”, omvatende velerlei voorwerpen, grootendeels bijeengebracht uit particuliere verzamelingen, die een blik doen slaan op den hoogen kunstzin van het Balineesche volk. Men ziet er bijv. prachtig weefwerk, kunstig versierde wapens, wajang-poppen, metaalwerk, huiselijke voorwerpen van allerlei aard en rijk versierde, gesneden houten beelden.

Hoofdzak echter vormen de zeldzaam prachtige foto's van Dr. Krause, tot voor kort geleden officier van gezondheid O.-I. L., waarvan verscheidene betrekking hebben op de zoo werkwaardige lijkverbrandingsplechtigheden. (Men zie voor verdere bijzonderheden een geïllustreerd artikel in „Eigen Haard” van 24 dezer).

Ook „De Telegraaf” van 18 Febr. j.l. heeft een artikel van Petrus Bamberger en de „Nieuwe Amsterdamer” een opstel, van R. N. Roland Holst, over Balineesche volkstypen en afbeeldingen.

Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen het 2e deel van het verslag der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1915. Dit deel bestaat uitsluitend uit tabellen, waarop overzichten van de geldelijke ontvangsten en uitgaven, van het reizigers- en goederenvervoer, van het materieel, enz.

Verslag Burgerlijke Openbare Werken.

Van het verslag over de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië, gezevens bevattende over het jaar 1913, is weder een gedeelte verschenen. Nl. het derde, met mededeelingen over hetgeen in genoemd jaar is verricht inzake bruggen- en wegeaanleg. Verschillende teekeningen en foto's zijn aan den tekst toegevoegd, zoodat een overzichtstaat: Algemeen wegenplan van Java en Madoera.

Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië.

Als uitgave van Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage en E. J. Brill te Leiden is verschenen het eerste deel (letters A—G) van den tweeden druk van de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, met medewerking van verschillende geleerden, ambtenaren en officieren sa-

mengesteld, door Mr. Dr. J. Paulus, oud-N.-I. hoofdambtenaar.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat de belangstelling in Indië met sprongen vooruitgaat in de laatste jaren. Wel hoort men telkens en telkens het tegendeel beweren, doch het ongerijmde hiervan valt onmiddellijk op, als men eenigszins zich op de hoogte houdt van het vele, dat op allerlei gebied over de koloniën wordt gepubliceerd. Zoo is bijv. in den lateren tijd de koloniale literatuur verrijkt met tal van monographiën over verschillende eilanden of gedeelten er van; met een standaardwerk over onze Oost, samengesteld onder leiding van den heer Colijn; met Van Hinloopen Labberton's zeer gunstig ontvangen werk. — Van het beroemde werk van Dr. K. W. van Gorkom over de Oost-Indische Cultures verscheen in drie forsche deelen onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerlig's nauwelijks eenige jaren geleden een geheel nieuwe uitgave, en thans is opnieuw een herdruk in bewerking. Een uitgave van Dr. Wilken's verspreide geschriften (in 4 deelen) durfde een ondernemend boekhandelaar aan. Enz. Enz.

Daarbij voegden zich populaire serie-werken als „Onze Koloniale Landbouw” en „Onze Koloniale Mijnbouw”, onder redactie van Dr. J. Dekker; „Onze Koloniën”, onder redactie van R. A. van Sandick, en een stroom van schooluitgaven, brochures en grootere geschriften op economisch, staatkundig, historisch of ander gebied.

De onderstelling, dat de uitgevers van al die publicatiën uitsluitend uit liefde voor de wetenschap deze pennevruchten de wereld inzenden, lijkt ons al te naïef, integendeel, de prijzen, welke zij voor hun uitgaven bedingen, zijn in den regel vrij hoog, wat met het oog op het beperkte debiet trouwens alleszins verklaarbaar is. Intusschen, al die uitgaven vinden in den regel gemakkelijk haar weg en worden prettig gekocht door een publiek, dat men uit sleur gebrek aan belangstelling in Indië blijft verwijten!

Verder verrijzen hier te lande telkens vereenigingen, die elk op haar wijze weer uiting geven aan die belangstelling. Was verder tot voor betrekkelijk korten tijd geleden, de Indische Gids het eenige specifiek koloniale maandschrift hier te lande, sedert vroegen een plaats: het Koloniaal Tijdschrift, „Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw”, „Hindia Poetra” (alle drie maandbladen van koloniale strekking), waarbij straks nog komt een geïllustreerd weekblad, getiteld „Nederlandsch Indië”.

En in Indië! Naast de vele vaktijdschriften, die er den laatsten tijd werden opgericht, kwamen zich bij het bekende „Weekblad voor Indië” voegen de concurrerende weekbladen „Het leven in Nederl.-Indië” (dat na de verschijning van een 26-tal nummers den strijd om het bestaan heeft moeten opgeven) en de „Reflector”, terwijl onlangs een voor de toekomst zeer veel belovend 2 maandelijksch periodiek „Koloniale Studiën” daar te lande werd opgericht.

Dit alles overziende, zijn wij dan ook zoo vrij aan toekomstige schrijvers over Indische aangelegenheden voor te houden, dat zij heusch niet naar de pen behoeven te grijpen, om sluimerende belangstelling te wekken, want die is al lang ontwaakt!

Na deze ontboezeming een enkel woord over de nieuwe Encyclopaedie, ook al weder een uiting van medeleven met Indië. Nauwelijks tien jaar geleden werd de eerste druk van dit kostelijke standaardwerk voltooid. De oplaag was vrij spoedig uitverkocht, zoodat de uitgevers plannen maakten voor een herdruk; de voorbereiding kostte heel veel tijd, maar hun streven is ten slotte met gunstigen uitslag bekrond, getuige het thans verschenen eerste deel van de nieuwe uitgave.

Het spreekt bijna van zelf dat ook dezen, inderdaad met grooten zorg herzien en sterk vermeerderden druk fouten zullen aankleven; dat sommige der honderden, straks duizenden artikelen, met een kritisch oog beschouwd door deskundigen, den toets van volledigheid of nauwkeurigheid, niet zullen kunnen doorstaan in alle opzichten.

De redactie moge zich er echter mee troosten, dat een Brockhaus, een Meyer, een Winkler Prins, trots vele herdrukken, evenmin volmaakt zijn. De hoofdzak is: heeft de redactie en hebben de medewerkers voldoende rekening gehouden met de vermeerdering onzer kennis van Indië en met de veranderde toestanden op velerlei gebied aldaar sedert het tijdstip, waarop de eerste druk van de Encyclopaedie verscheen? En hierop moet o.i. het antwoord absoluut bevestigend luiden, na vergelijking der artikelen in deel I van den ouden, met die in deel I van den nieuwen druk.

Evenwel in één opzicht bevredigt deze nieuwe druk ons niet. We vinden het n.l. jammer, dat de nieuwe uitgave op één principieel punt verschilt van de oude, in zooverre dat de biographiën zich bepalen tot de overledenen en dat met betrekking op Indië hoogst verdienstelijke, tot de levenden behoorende, personen er niet in worden beschreven. De motieven, welke de redactie in het voorbericht aanvoert, om haar houding in dit opzicht te verklaren, kunnen ons niet bevredigen. Zoo missen wij bijv. in den tweeden druk noode een biographie van Dr. N. Adriani, wiens groote verdiensten op taalkundig gebied, bij wijze van spreken, stellig niet grooter zullen zijn na zijn overlijden, dan tijdens zijn leven. De merkwaardige figuur van een kapitein Christoffel, thans weliswaar een gevallen grootheid, maar die zulk een belangrijke rol speelde in de Van Heutsz-periode; de man van het geweld en de schrik der Inlandsche bevolking in de B. B., had o.i. niet mogen ontbreken zoolang een algemeen biographisch woordenboek van Indië nog tot de vrome wenschen behoort. Om levensbijzonderheden te verkrijgen van den geleerde, die thans de burgerij van Delft bestiert, maar eenmaal als adviseur der Indische Regering een zeer belangrijke rol speelde in Indië, n.l. Mr. L. W. C. van den Berg, moeten wij raadplegen den eersten druk van de Encyclopaedie! Zijn naamgenoot Mr. N. P. van den Berg, een der verdienstelijkste mannen, die Indië gekend heeft, overleed den 8sten Januari 1917 vóór het verschijnen van den nieuwen druk, hoewel n à het afdrukken; ook aan dien beroemden Nederlander wijdt nu de Encyclopaedie geen

enkel woord, maar wel vindt men ook over hem levensbijzonderheden in den ouden druk!

Dit zijn slechts enkele voorbeelden uit de vele, die voor het grijpen liggen in het nu verschenen eerste deel. Van harte hopen wij, dat de redactie in de volgende deelen haar standpunt alsnog zal willen wijzigen, waardoor men de Encyclopaedie van Ned.-Indië niet teleurgesteld behoeft ter zijde te leggen, zoekende naar den levensloop (en geschriften) van personen, die elk op hun wijze hebben bijgedragen tot de ontwikkeling van Indië, of wier bestuur en daden aldaar diepe sporen hebben achtergelaten, ook al genieten zij het voorrecht nog tot de levenden te behooren.

Mededeelingen van het Nederl. Zendinggenootschap.

Inhoud van deel 61, 1e stuk: Pandita Djawa, (Javaansche voorganger), door D. Crommelin. — Evangelie en elmoe, door C. J. Hoekendijk. — Het Zendingswerk op Boeroe, door J. A. F. Schut. — Zending en bestuur in de onderafdeeling Djailolo, door J. Fortgens. — Belangrijke verschijnselen op Zendinggebied. — Literatuur-aankondiging.

De Indische Mercur. No. 8.

De Oliepalm. Welke vooruitzichten, mede in verband met vroegere proefnemingen, thans van de oliepalm cultuur in Nederl. Indië verwacht worden? door Dr. F. W. T. Hunger. — De plannen om Groot-Brittannië in de toekomst met op Britsch gebied geproduceerde suiker te voorzien, door Dr. H. C. Prinsen Geerlig's. — De veldrat op Java, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Houtsnijwerk en metaalbewerking in Nederl. Indië, door J. A. Loeber Jr., besproken door J. F. Snelleman. — De winning van kamferhout, kamferfoelie en kamfer in het Singkelsche, door J. Kremer. — Eenige bijzonderheden betreffende den invoerhandel van Nederlandsch-Indische producten in China. — Vooruitzichten van de Nederl.-Indische rubbercultuur. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

De Handel.

In de Februari-aflevering een kort overstel van J. O. W. Duncleker: Benoodigheden der Suiker-industrie op Java. — Verder het vervolg van J. Sibinga Mulder: De administratie eener Suikeronderneming (op Java).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

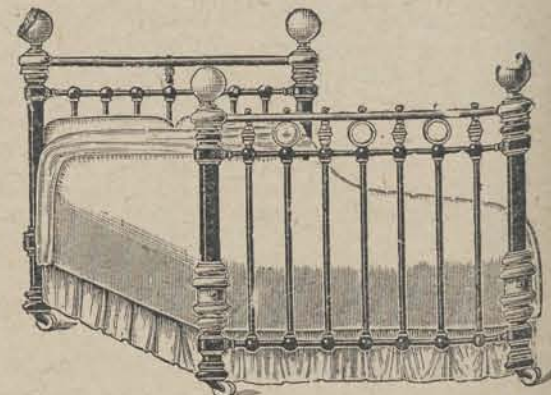
Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industriëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.
Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitse-, Engelse- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Iepalaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
- IBRAHIM GELAR DATOËK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÛS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten.
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.
- IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,

's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse, Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

N .. N.V. Nederlandsche Assurantie .. A Spaarkas en Crediet-Onderneming

Goedgekeurd bij K.B. d.d. 9-Maart 1916, no. 56, P.B. no. 437.

Gevestigd te 's-Gravenhage - Theresiastraat 84.

30/0 Premie-Obl. ad f 2.50 Garantiebrieven
(met Schakeluitloting) S Herverzekering ad f 1.25
(1/20 S.L.) Meer kansen Minder risico (1/20 S.L.)

C (Hoofd)agent^{en} gevr. Zeer ruime prov. O
Prosp. en tar. op aanv. gratis en franco
Wisk. adviseur, Directeur,

J. U. VAN LOON, Gep. Maj. Art. O. I. L. JAN HINGST Azn.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, RIJSWIJKSCHE WEG 2.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerare te Den Haag.
Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leerressen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Familie-Pension KINZLER

Daendelsstraat 69 - Tel. H. 925.

DEN HAAG.

1ste klasse inrichting. Badkamer.

Desverlangd

INDISCHE TAFEL.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Meeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.
Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.
Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625
Levert alle soorten Drukwerken,
Papier en verschillende merken
Schrijfmachines

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”
OPGERICHT 1906.
Gevestigd Galileïstraat 2a. - Den Haag.
Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

Maison SPANJER
COIFFEUR - PARFUMEUR
Warmoesstraat hoek Dam. Gebouw 1913.
AMSTERDAM.
Aparte Salon voor Dames.

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia - Semarang - Soerabaya - Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geillustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

Adverteeren doet verkoopen.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Viyella.

Sportflanellen - Blouses en Stukgoed.

Brengt een bezoek aan **BOEATAN**
: Magazijnen van **INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

N. V. Maatschij tot Detailverkoop van
AARDAPPELEN

Kantoor: Z.-O. Binnensingel 106. Tel. Haag 7982.

Over een
bedrag van
f 20.-
wordt f 1.-
terugbetaald.

Steeds prima soorten

Over een
bedrag van
f 20.-
wordt f 1.-
terugbetaald.

DE WAGENS KOMEN 3 MAAL PER WEEK AAN HUIS.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâichissements **NOORDEINDE 44,**

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELN.

Sigarenmagazijn

W. H. RUSMAN

Weimarstraat Den Haag

hoek van Bylandtstraat 89-91.

TELEFOON HAAG 8392.

J. VAN DER LUGT & Co.,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 -:

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

Vraagt Uwen langanan „**HIGHSPEED**” **POETSCRÈME**
van de **American Company of Chemical Products.**

Hoofdagent voor Nederland **A. J. A. MUSSERT, 's-Hertogenbosch.**

Met **HIGHSPEED** poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

J. N. MULLER,

En gros Singel 233 Amsterdam En détail Paleisstraat 45
Telefoon 6011. Gevestigd 1826.

Fabriek en Magazijnen van Koffers,
Tasschen en fijne Lederwaren.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Familiepension „**KERCHER**”

Villa „**MATHILDE**”
Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN